VOLTAIRE

ZAIRA

TRAGEDIE ÎN CINCI ACTE.

ÎN VERSURI 1732

În româneşte de *Sergiu Dan*

„Ştiţi că în tragedia maurului din Veneţia, piesă foarte înduioşătoare, un soţ îşi sugrumă soţia pe scenă şi, când biata femeie îşi dă sufletul, strigă că moare pe nedrept”. În astfel de termeni împărtăşea Voltaire cititorilor francezi emoţia resimţită în faţa celebrei scene din Othello, *jucată de toate teatrele londoneze din septembrie 1726 până în februarie 1729, răstimp petrecut de scriitor în capitala Angliei* (Scrisori filosofice, *XVIII*). *Din admiraţia limitată de restricţii faţă de marele dramaturg englez „cu idei bizare şi gigantice”, atât de străin gustului şi regulilor tragediei clasice franceze, s-a născut la Voltaire intenţia de a-i relua unele creaţii pentru a le adapta cerinţelor poeticii teatrului din* ţara *sa. „Îi sunt tributar teatrului englez pentru îndrăzneala ce-am avut de a transpune pe scenă numele regilor noştri şi cele ale vechilor familii ale regatului”, recunoştea el în prima epistolă dedicatorie a* Zairei.

La originea acestei piese regăsim aşadar un imbold *Shakespearean, al uneia din acele creaţii „atât de monstruoase” dar cu „scene minunate”* (Discurs despre tragedie, către lordul Dolinghroke, *1731*). *Dacă în* Drulus *există numai ceva din atmosfera tragediilor politice ale lui Shakespeare, în* Zaira *dorinţa de a rivaliza cu acesta, de a crea, anume, o replică la* Othello *este vădită. O scrisoare a lui Voltaire din 26 iunie 1732 către Formont, consilier în Parlamentul din Rouen, anunţă terminarea* Zairei *în douăzeci şi două de zile şi-şi caracterizează astfel eroul, pe sultanul Orosman: „Este cel mai pasionat, cel mai mândru, cel mai drăgăstos, cel mai generos, cel mai gelos – pe bună dreptate – cel mai crud şi cel mai nefericit dintre toţi oamenii”. Orosman, sultan al Ierusalimului, smuls cruciaţilor, trebuia să fie un Othello francez, un gelos gata să bănuiască şi să ucidă, judecând şi condamnând după*

aparenţe. Dar, totuşi, câtă deosebire între cele două personaje: pasionat, da, însă galant totodată şi măsurat în expresii, chiar când ai crede că o furie oarbă îl stăpâneşte. Este patetic în câteva scene, sfâşiat între elanuri de iubire sinceră faţă de Zaira şi între torturile geloziei, dar nu atinge grandoarea epică a modelului său britanic.

În cadrul istoriei tragediei franceze, Zaira mai are şi alte semnificaţii: reprezintă o nouă încercare, mai pronunţată şi mai izbutită decât Brutus, de a introduce inovaţii înviorătoare într-un gen cu posibilităţi reduse de primenire, după capodoperele lui Corneille şi Racine. Prima noutate a Zairei este subiectul său naţional: acţiunea se petrece la sfârşitul secolului al XII-lea, în Ierusalimul recucerit de musulmani; Zaira, iubită de Orosman, căpetenia acestora, este o creştină islamizată şi se dovedeşte a fi sora lui Nirestan, sosit din Franţa, pentru a răscumpăra pe captivii creştini şi deci, totodată, fiică a lui Lusignan, urmaş al cruciaţilor care au stăpânit Palestina. Conflictul ei psihologic opune sentimente familiale iubirii faţă de Orosman, peste care se suprapun scrupule creştine. Ultndă, elegiacă, incapabilă de acte eroice, foarte racineană sub turbanul şi dulama ei orientală, Zaira, ca şi partenerul ei de altfel, suferă de pe urma complicaţiilor acţiunii provocate de întâmplări dinafara sentimentelor care îi mână unul spre altul: moartea li se trage din acel bilet echivoc, interpretat de sultanul gelos drept un mesaj de dragoste. Ne aflăm, deci, în faţa unui procedeu deosebit de al tragediei strict psihologice a lui Racine, în care orice progres al intrigii, şi cu atât mai mult deznodământul, era imput de resorturi sufleteşti.

În sfârşit Zaira accentua marea noutate introdusă de Voltaire în tragedie, anume propaganda filosofiei, denunţarea prejudecăţilor religioase. După 1721, data apariţiei „Scrisorilor persane” de Montesquieu, tema „religia considerată ca obstacol al fericirii oamenilor” devine curentă, Zaira şi Orosman ar fi putut fi fericiţi dacă familia ei creştină n-ar fi influenţat-o, făcând-o şovăitoare

în faţa iubirii unui „păgân”. Ea însă, voltairiană la început, leagă religia de moravurile unei societăţi:

Trăind pe lângă Gange eu aş fi fost brahmană.

Iar la Paris creştină; aici sunt musulmană!

Lusignan îndeosebi dă dovadă de acel fanatism religios pe care iluminismul îl va denunţa tot mai consecvent.

Abia eliberat din captivitate, el nu admitea ca fiica-i regăsită să fie mahometană.

Atitudinea anticatolică a lui Voltaire se manifestă puternic în unele replici tăioase ale acestui rege detronat.

Îndată după redactare, tragedia a fost prezentată Comediei Franceze, care a pus-o neîntârziat în repetiţie şi a reprezentat-o prima oară la 13 august 1732. O scrisoare a lui Voltaire către La Roque, directorul revistei Le Mercure, *publicată în numărul din acea lună a periodicului, explica pe larg subiectul şi intenţiile piesei*: *„Este singura tragedie de dragoste pe care am făcut-o”, asigura el. Succesul astfel întreţinut i-a fost mare şi durabil. Anul următor (1733),* Zaira *era tipărită la Rouen, în oficina lui José pentru editorul parizian J.D. Bauche.*

PERSOANELE

OROSMAN, Sudan al Ierusalimului LUSIGNAN, prinţ din sângele regilor

Ierusalimului

ZAIRA] FATMA

sclave ale Sudanului

MIRESTAN

CHATILLON

CORASMIN

Mfilfi DOR

UN SCLAV

cavaleri francezi ofiţeri ai Sudanului

SUITĂ

Acţiunea se petrece în seraiul Ierusalimului

ACTUL ÎNTÂI

scena i

Zaira, Fatma

FATMA
Frumoasa mea Zaira, nu mi-ar fi dat prin minte
Că-n tine aste locuri trezesc noi simţăminte.
Ce soartă fericită, ce doruri mângâioase
Schimbat-au zile negre în zile luminoase?
Cu inima-mpăcată eşti mai fermecătoare.
Privirea-ţi fără lacrimi, acum scânteietoare.
N-o mai întorci spre ţara ferice, de departe.
Pe unde se legase francezul să te poarte.
Nu-mi mai vorbeşti de-acele meleaguri fericite
Unde un neam slăveşte femeile iubite.
Cum frumuseţii tale la fel i se cuvine;
Soţii, ele-s privite oriunde ca regine.
Le este traiul liber, nicicând nu sunt păzite.
Nu teama le sileşte a fi femei cinstite.
La libertatea asta nu mai râvneşti tu oare?
Sclavia în seraiul cu-asprimi întristătoare
Au nu te mai apasă cum îmi spuneai ades?
Între Solym şi Sena, Solyniul l-ai ales?
ZAIRA
Nu poţi dori ce nu vezi şi n-ai văzut vreodată.
Ne-aduse-aici ursita, lângă Iordan, altă dată.
Într-un serai închisă, chiar din copilărie.
Deprinsă mi-este mintea c-aşa e dat să fie.
Lăsală-am fost de lumea pierită pentru mine
Sultanului ce astăzi sub legea lui ne ţine.
Nu-l ştiu decât pe dânsul în slavă şi putere:
Pe Orosman nădejdea ce mi-a rămas îl cere.
Zădarnic vis e restul.
FATMA
Zaira, l-ai uitat Pe-acel francez prieten, jurând înduioşat
Că va veni să sfarme, el, lanţul de sclavie?
Cum îl priveam uimite de mândra-i cerbicie!
S-acoperi de faimă în lupta îndârjită
Când armia creştină fu la Damasc zdrobită.
Lui Orosman plăcuse dârzia-i nenfricată
Şi l-a lăsat să plece în ţara-i depărtată.

Noi aşteptăm şi astăzi din mândra-i bunătate
Tributul să-l plătească pe-a noastră libertate.
A fost doar o speranţă ce-n van ne-a legănat?
ZAIRA
Se poate ca puterea să nu-l fi ajutat.
Mereu tot aşteptându-l doi ani au şi trecut.
Iar prizonierul, Fatma, strein necunoscut.
Făgăduieşte multe, puţine-are să ţie.
Şi jurăminte face cât este în robie.
El s-a legat să smulgă pe zece – oşteni creştini
Din lanţul care-i ţine aici, printre streini.
Altfel, să-şi ceară lanţul din care a fost scos!
Curaju-i îmi plăcuse, deşi fără folos;
Să nu mai gândim, Fatma, la ce-a fost înainte.
FATMA
Dar dacă, totuşi, dânsul legat de jurăminte
Acuma s-ar întoarce…
Zaira
E prea târziu acum.
Schimbate-s toate, Fatma, şi nu mai sunt nici…
FATMA
Cum?
Ce vrei să zici cu asta?
Ce taină nepătrunsă?
ZAIRA
Ah! A Zairei soartă n-o mai pot ţine-ascunsă.
Sultanul vrea ca taina lui nimeni să n-o ştie.
Dar inima mea, Fatma, spre tine mă îmbie.
De vreo trei luni încoace, de când ai fost purtată
Departe de-aste ţărmuri, cu alte roabe-o dată.
Vrând cerul ca durerea să nu ne mai apese
Pe cel ce-o să ne-ajute cu mâna-i îl alege.
Stăpânul nostru falnic, măreţul Orosman…
FATMA
Dar ce-i cu el?
ZAIRA
Ei bine, acest slăvit sultan.
Care a-nvins creştinii, o, Fatma, mă iubeşte…

Îţi înţeleg uimirea… obrazul tău roşeşte…
Să nu-ţi închipui însă vreo tristă înjosire.
Că-i jinduiesc suspinul sau că a lui privire
Mi-ar fi adus ocara iubirii trecătoare
Şi ruşinoasa cinste să-i fiu o ţiitoare.
Mândria noastră, Fatma, făcută din sfială.
În inima-mi veghează şi nu-i o vorbă goală.
Decât o înjosire, mai bine-aş vrea să fiu
În lanţuri ferecată sau chiar într-un sicriu.
Vei fi uimită poate că strălucita-i slavă
Neprihănitse-nchină la vraja mea firavă.
Şi dintre toate câte râvnesc a-i fi iubite.
Privirile-i asupră-mi le simt că-s aţintite.
Ca mână, prin cununie, peste-uneltiri mişele.
Al meu va fi în ciuda potrivnicelor mele.
FATMA
La mândra-ţi frumuseţe e dreaptă – aşa răsplată;
De simt o măgulire, nu sunt de fel mirată.
Să-ţi fie fericirea deplină, de se poate!
Supusă bucuroasă-ţi voi fi, la rând cu toate!
ZAIRA
Să fim deopotrivă în viaţa fericită!
Mai dulce o să-mi pară cu tine împărţită!
FATMA
Numai să-ndure cerul această cununie
Şi facă el ca astă ursită măreţie
Ce-i zicem fericire, ades cu-nşelăciune.
În suflet să nu-ţi lase tristeţi şi-amărăciune!
Nu simţi în tine, tainic, un frâu să te reţină?
Nu-ţi mai aduci aminte că te-ai născut creştină?
ZAIRA
De ce-mi vorbeşti de astea? De ce acest cuvânt?
Vai, Fatma mea iubită, mai ştiu eu cine sunt?
Nu s-a-ndurat nici cerul să ştiu al meu trecut.
Nu mi-a ascuns el neamul din care m-am născut
FATMA
Dar Nerestan, ca tine, născut sub cer strein.
Ţi-a spus c-al tău părinte purta nume creştin;

Dar ce zic? Acea cruce asupra ta aflată.
Podoabă a pruncieі, prin grija mea păstrată.
Cel semn creştin ce-ascuns e privirii duşmănoase
Sub marea strălucire a trudei migăloase.
De-atâtea ori cu crucea eu te-am împodobit.
Şi poate-n mâna ta e zălogul tăinuit
Ce înadins asupra-ţi ca semn a fost lăsat.
Chiar al credinţii-n Domnul pe care l-ai uitat.
ZAIRA
Eu n-am altă dovadă, dar sufletu-mi sfiit Nu crede-n Dumnezeul urât de-al meu iubit. Obişnuinţa, legea, din cei mai fragezi ani
M-aduse la credinţa acestor musulmani.
Tot ce-n copilărie ni s-a vârât în minte
Numim apoi năravuri, credinţe, simţăminte;
Trăind pe lângă Gange eu aş fi fost brahmană.
Iar la Paris creştină; aici sunt musulmană.
Tot ce suntem ne vine doar din învăţătură;
Părinţii sapă-n inimi întâia trăsătură
Pe care vremi şi pilde o adâncesc apoi
Şi o mai poate şterge doar Dumnezeu din noi.
Adusă-n aste locuri, ai fost înlănţuită
Atunci când mintea-ţi coaptă, la vârsta potrivită.
Putea să te ajute cu ale ei lumini.
Dar eu din leagăn, roabă, trăind la sarazini.
Am cunoscut credinţa creştină prea târziu;
E drept că împotrivă-i nu m-au silit să fiu.
Privind această cruce, fără să vreau, fiori
De spaimă şi sfială simţeam adeseori.
Dar o rugam să-mi vină într-ajutor nainte
De-a fi avut eu chipul lui Orosman în minte.
Cinstesc cu drag aceste creştine legi miloase;
ŞI NGrestan adesea îmi spuse că-s frumoase.
Aceste legi te-ajută necazuri să străbaţi
Şi-nduioşând pe oameni, pe toţi îi face fraţi.
Siliţi să se iubească, sunt fericiţi, fireşte.
FATMA
De ce-mpotriva lor, deci, azi inima-ţi vorbeşte?

Robită pe vecie la legea musulmană
Creştinilor, de-acuma, tu le vei fi duşmană
Luând de soţ semeţul care i-a biruit.
ZAIRA
Să-i dea în dar iubirea cine n-ar fi râvnit?
În slăbiciunea asta îmi recunosc o vină:
Fără iubirea-i, poate c-aş fi ajuns creştină;
Poate că legii tale şi jertfe-aş fi-nchinat.
Dar dânsul mă iubeşte şi toate le-am uitat.
Pe Orosman îl văd doar şi inima-mbătată
De fericire-i plină, ştiindu-se-adorată.
La vraja-i te gândeşte, la faptele-i întregi.
La braţul său puternic ce-a-nvins atâţia regi.
La fruntea lui senină ce slava i-o-ncunună;
Nici nu-ţi vorbesc de sceptrul ce-n mâna-mi vrea să pună
O, nu, recunoştinţa-i prea slabă mulţumire
Şi nu-i tributul vrednic de marea lui iubire.
Iubesc pe Orosman doar şi nu coroana lui.
Lui, singur, dragă Fatma, iubirea i-o dădui.
Se poate să mă-nşele un gând mângâietor.
Dar dacă, judecându-l, un cer necruţător
Lui Orosman osândă i-ar da să stea-n robie
Şi Siria ar pune-o sub legea mea să fie.
Ori dragostea mă minte, ori Zaira e-n stare
La ea ca să-l înalţe, la dânsul să coboare.
FATMA
Se-ndreaptă paşi încoace; e Orosman, fireşte.
ZAIRA
Simţeam că e iubitul, chiar inima-l vesteşte.
De două zile, Fatma, plecase din palat
Şi iată că se-ntoarce de dorul meu chemat.
Scena II
Orosman, Zaira, Fatma
OROSMAN
Virtuoasa mea Zaira, vreau, până ce cununa
Uni-va soarta noastră de-acum pe totdeauna.
Să-ţi spun ca musulmanul, drept, fără ocolire.

Ce plănuiri şi gânduri am despre-a mea iubire.
Acei sultani la care stă lumea să se-nchine
Au drepturi şi-obiceiuri nevrednice de mine.
Eu ştiu c-a noastră lege prielnică plăcerii
Nu pune frâu dorinţei şi stavilă puterii.
Că pot după poftire să dărui dezmierdare
Ibovnicelor mele-aşternute la picioare.
Şi, vieţuind în pace la sânul desfătării.
Să poruncesc de-acolo la treburile ţării.
E dulce trândăvia, dar urma ei e rea:
Atâţia regi în juru-mi au fost învinşi de ea.
Când Mahomet i-alese urmaşii lui să fie;
Vezi tremurând califii în biata lor trufie.
Culcaţi doar pe ruine ce-au fost altar şi tron;
Ei lâncezeve nevolnici şi trişti în Babilon.
Ei, care-ar fi şi astăzi asemeni cu acei
Strămoşi, stăpâni ai lumii, dac-ar fi fost ca ei!
Bouillon le-a smuls Solymul şi Siria deodată.
Dar, vrând să pedepsească o tagmă blestemată.
Allah chemase braţul lui Saladin, sultanul;
Dup-a lui moarte tata a-ngenuncheat Iordanul.
Iar eu, moştenitorul acestei măreţii.
Stăpân plăpând al unei firave-mpărăţii.
Eu văd creştinii mândri şi însetaţi de pradă
Cum din apus încoace se năpustesc grămadă.
Când goarna bătăliei îşi va rosti cuvântul.
Din Nil la Marea Neagră cutremurând Pământul.
Nu vreau, pradă iubirii cu dulcile-i momele.
Într-un serai să-mi curgă, tânjind, zilele mele.
Zaira, şi iubirea, şi slava-s mărturie
Că n-oi alege altă iubită şi soţie;
Şi inima-mpărţind-o între război şi tine
Eu îţi voi fi prieten şi soţ, cum se cuvine;
Şi să nu crezi că cinstea soţiei credincioase
O las în paza-acelor dihănii duşmănoase
Ce străjuiesc seraiul, din Asia aduse.
Unelte ticăloase sultanului supuse.
La cinstea ta iubirea mea ştie să se-nchine.

Iar cât despre virtute, eu mă încred în tine.
Când inima acum şi-a dat mărturisirea.
Tu simţi că-n tine numai şi-a pus ea fericirea.
Şi înţelegi prea bine ce suferinţă-amară
Mi-ar tulbura viaţa făcând din ea povară.
Dac-ale mele daruri le vei primi, naivă.
Numai cu simţământul că-i faptă milostivă.
Eu te iubesc, Zaira, şi-aştept cu-nfiorare
Iubirea să răspundă iubirii arzătoare.
Căci sufletu-mi aşa e: ce vrea, vrea cu căldură.
O dragoste uşoară lui i se pare ură.
În tot ce simt aşa sunt, dogoritor din fire.
Şi vreau, peste măsură, să am a ta iubire.
De inima ţi-e prinsă de-acelaşi simţământ.
Eu mă cunun cu tine, dar fac un legământ:
Acea primejdioasă, fierbinte-mbrăţişare
A cununiei noastre de nu va fi în stare
Ferice să te facă, aşa cum ai râvnit.
Pe mine să mă facă pe veci nenorocit.
ZAIRA
Nenorocit, stăpâne, tu! Inima-ţi cuminte
Şi-a-ntemeiat norocul pe-a mele simţăminte;
Or, dacă el atârnă de tainicul meu foc.
Ce muritor vreodată avu mai mult noroc!
Aceste nume scumpe, de soţ şi de iubit.
Ne-ncântă deopotrivă, dar mai deosebit
E pentru mine gândul plăcut, măgulitor.
Să recunosc, stăpâne, ca binefăcător
Pe cel ce-mi ţese soarta cu mâna lui slăvită.
Să ştiu că sunt aceea de dânsul făurită.
Să-nchin a mea iubire viteazului ales.
Iar dacă dintre inimi supuse m-ai cules.
Şi ochiul tău spre mine l-ai aplecat, senin.
Alegerea-ţi augustă, tu…
SCENA III
Orosman, Zaira, Fatma, Corasmin
CORASMIN
…Acel sclav creştin

Care şi-a dat cuvântul că se va-ntoarce-n ţară
Şi l-ai lăsat, stăpâne, să plece, e afară.
Venit acum din Franţa, el cere să-ţi vorbească.
Fatma
O, cerule!
Orosman
Să intre. De ce să zăbovească?
CORASMIN
La-ntâiul zid de piatră el s-a oprit şi-aşteaptă.
Credeam că nu se cade privirea-ţi înţeleaptă
Pe un creştin să-ndure în acest loc slăvit.
Orosman
Să vină. În tot locul, cu rostul cuvenit
E slobod de-azi-nainte să vină orişicare
Să-şi mângâie privirea cu-a mea înfăţişare.
Eu nu pun preţ pe legea temută din trecut.
Făcând din legi tiranii cu chipul nevăzut.
SCENA IV
Orosman, Zaira, Fatma, Corasmin, Nurestan
NURESTAN
Slăvit vrăjmaş pe care creştinii îl cinstesc.
A noastre jurăminte vin azi să le-mplinosc.
Eu le-am ţinut pe toate, doar tu să te-nvoieşti.
Ţi-aduc pentru Zaira tributul ce-l pofteşti.
Tribut şi pentru Fatma cu zece cavaleri
Pe care-i ţine astăzi Solymul prizonieri.
Le vine libertatea, din vina mea, târzie;
Eu m-am întors: urmează ei liberi toţi să fie.
Sultane, ţine-ţi vorba, tu n-ai de ce-i mai ţine.
Căci chiar din clipa asta ei liberi sunt, prin mine!
Dar, sfărâmând lor lanţul, plătind întreg tributul.
Eu nu-ţi ascund, sultane, că mi-am sleit avutul.
Speranţa fericită e-acum fără temei.
Să fac şi pentru mine la fel ca pentru ei.
Tot ce-mi rămâne este doar mândra sărăcie.
Am izbutit creştinii să-i smulg din grea robie;
Cu cinste, jurământul, cum vezi, l-am împlinit.
Mi-ajunge. Vin la tine să fiu înlănţuit.

Sunt prizonier. De-acuma aici chezaş voi sta.
OROSMAN
Sunt mulţumit, creştine, de îndrăzneala ta.
Dar nu cumva trufia măgulitor te-mbie
Pe Orosman să-ntuneci cu-a ta mărinimie?
Îţi dărui libertatea, cu-averea-ţi pleacă iar.
Şi la tributu-ţi de-aur adaugă-al meu dar:
În locul celor zece creştini ce-s prizonieri.
Eu îţi voi da o sută; tu n-ai decât să-i ceri.
Să plece şi să ducă în ţara voastră veste:
Şi cinste şi-omenie în Siria mai este.
Plecând din aste locuri să judece mai bine:
Francezilor sau mie, cui ţara se cuvine.
A mea mărinimie pe-aceşti creştini ţi-i lasă.
Doar Lusignan, cu ceilalţi, nu va pleca acasă.
El singur să rămână, căci temeri mă încearcă
Gândind să-l las din mână, în ţara-i să se-ntoarcă.
El e francez din neamul care domni-n Solym
Şi dreptu-i la domnie, nelegiuit, îl ştim.
Acesta este-al sorţii judeţ neîmblânzit:
De mă-nvingea pe mine, eram eu osândit.
Pe Lusignan robia cu lanţu-i o să ţină.
Nicicând n-o să mai vadă a soarelui lumină.
Îl plâng; să-mi ierţi aceste nevoi necruţătoare
Ce sunt doar rămăşiţe de-asprimi şi răzbunare.
Iar cât pentru Zaira, ţi-o spun, fără ocară.
Averea ta n-ajunge ca s-o mai scoţi din ţară;
Francezii tăi cei nobili, cu regii lor deodată.
S-ar încerca zădarnic din mâna mea s-o scoată.
Te du acum.
NURESTAN
Dar ce-aud? Ea s-a născut creştină.
Eu ţi-am primit cuvântul cu-ncredere deplină.
Iar Lusignan, sărmanul, bătrân nenorocit…
OROSMAN
Voinţa mea, creştine, ţi-am spus-o lămurit. Cinstesc a ta virtute. Purtarea ta semeaţă Mă scoate-nsă din fire cu vorba-ţi îndrăzneaţă.

Ci du-te. Când lumina va-ncepe să mijească
Eu vreau ca-n a mea ţară să nu te mai găsească.
(Nurestan iese.)
FATMA
Doamne, ajută-ne pe noi!
Orosman
Iar tu, Zaira, cată
De ia în stăpânire palatul meu, îndată.
Vreau toţi să ţi se-nchine smeriţi: tu eşti sultana;
Voi porunci şi nunta care-ţi va da coroana.
Scena V
Orosman, Corasmin
OROSMAN
Ei, Corasmin, dar sclavul necredincios ce vrea?
Ofta, văzui, într-una cu ochii-ntorşi spre ea.
Tu ai băgat de seamă?
CORASMIN
Ce tot vorbeşti, stăpâne?
Laşi bănuieli geloase minciuna să-şi îngâne?
OROSMAN
Gelos, eul Pân-acolo mândria-mi nu coboară
Să-ncerc eu chinul groaznic, ce ruşinoasă-ocară!
Iubirea mea cu ura să aibă-asemănare!
Gelosul totdeauna îmbie la trădare.
Eu văd că doar iubirii iubita mea-i robită
Şi mă închin la dânsa cu dragoste smerită.
Mai mare mi-e iubirea ca slava-mi lăudată;
Nu sunt gelos, dar dacă voi fi totuşi vreodată
Şi-n inimă... Ah, nu vreau de-ăst gând să fiu atins!
De-o dulce bucurie mi-e sufletul cuprins.
Hai, du-te, pregăteşte în grabă toate cele.
Să-mi împletesc viaţa cu a iubitei mele.
La treburile ţării eu voi jertfi un ceas
Şi-oi închina Zairei din zi ce-a mai rămas.
ACTUL AL DOILEA
scena i
Nurestan, Chatillon
CHATILLON

O, N6 restan, ca nimeni viteaz mărinimos.
Trimis de Dumnezeul mântuitor, milos.
Pe-atâţi creştini că-i mântui din neagra lor robie.
Ci-arată-te şi gustă din dulcea bucurie
De-a regăsi prieteni plângându-ţi la picioare
Şi sărutându-ţi mâna care i-a scos din fiare.
Mulţimea lor spre poarta seraiului se-ndreaptă.
Viteazule, te-arată privirilor ce-aşteaptă.
Uniţi pe veci, sub tine, ce-adus-ai mântuire…
NfiRESTAN
Tu, Chatillon cel falnic, mi-aduci aşa cinstire!
Francez, eu datoria-mi făcui cum am crezut
Şi-n locul meu tu însuţi la fel ai fi făcut.
CHATILLON
Fireşte, orice nobil, creştin şi luptător
Credinţei să-şi jertfească şi viaţa e dator; La fericiri s-ajungem, aşa suntem sortiţi, Uitând de noi, să facem pe alţii fericiţi, fericit cui cerul a dat acea putere a-şi Împlinească fapta cura datoria-i cere. Ca jucării sărmane, ne-a pus soarta să fim Francezi în grea restrişte, robi veşnici în Solym, Unde, uitaţi în lanţuri de restul omenirii, Am fost lăsaţi de tatăl lui Orosman pieirii: Nu mai vedeam noi Franţa vreodată, fără tine.
NfiRESTAN
Dumnezeu, seniore, slujitu – s-a de mine;
Lui Orosman, el singur, asprimea i-a-ndulcit.
Dar fericirea asta, ce-amestec otrăvit!
Acest sultan trufaş e şi – n mârşava-i blândeţe.
Cu-a sale binefaceri împrăştie tristeţe!
Şi Domnul ce mă vede şi mă aude ştie
Că singura mea grijă fu sfânta-i măreţie.
Doar pentru el sunt toate: speram s-aduc, smerită.
Pe fata cea frumoasă din leagănu-i răpită
De mult, cu mine-odată, de crudul Noradin.
Atuncea când vrăjmaşul, urând tot ce-i creştin.
În Siria scăldată de sânge-n vremea ceea
Pe Lusignan 11 prinse, învins în Cezareea.
Creştinii m-ajutară şi-am izbutit să fug.

Dar când trei ani trecură m-am reîntors la jug;
Iar la Paris plecat-am doar pe cuvântul dat;
Zănatecă speranţă în gând am mângâiat.
S-o duc şi pe Zaira la curtea strălucită
Unde virtuosul Louis stă-n slava-i fericită;
La râvna mea, regina atoatesimţitoare întinse de pe tronu-i o mină-ocrotitoare;
Şi, în sfârşit, când vine-acea clipă aşteptată.
Sortită de la sânul sclaviei să o scoată.
Ei o reţin… Dar ce zic? Zaira însăşi, ea.
Uitând pe toţi creştinii, pentru sultan, nu vrea…
Să nu ne mai gândim dar… Răspunsu-i nemilos
M-a copleşit, seniore, şi mult mai dureros:
Nădejdea ce creştinii nutreau e-acum trădată.
Citatillon îmi dau eu libertatea şi chiar viaţa-mi toată Pentru dânşii; seniore, fă ce ştii cu ele.
NfiRESTAN
Lusignan, seniore, ţinut în lanţuri grele, Vlăstar din seminţia ce-atâţi viteji a dat, Cu slava-i de războinic ce-n lume-a răsunat, Pe el, ce din Bouillon e viteaz coborâtor, Nu-l vor avea creştinii, cu tot oftatul lor.
CHATILLON
Dacă-i aşa, atuncea, ţi-o fapta în zadar: Care oştean şi-ar frânge, nedemn, lanţul barbar, Lăsându-şi căpitanul prin temniţe străine? Pe Lusignan, acesta, tu nu-l cunoşti ca mine. Lui Dumnezeu te-nchină că-ndurător a vrut la să te fericească, târziu să fii născut, Mult după ce trecură vremi veşnic blestemate, Nenorocite vremuri cu zile-nsingerate când am văzut cetatea luată de strămoşi cu sfintele ei ziduri, sub jug de ticăloşi. De-ai fi văzut, o, ceruri, şi templul părăsit şi pângărit mormântul Celui de noi slujit, Să fi văzut părinţii murind lângă copii, Pierind lângă altare, arzând ca torţe vii, şi cel din urmă rege al nostru, gârbovit, Chiar peste muribunzii săi fii, măcelărit, Iar ultima mlădiţă din neamul de eroi în clipele cumplite ne-mbărbăta pe noi. Printre ruini de temple şi morţii grămădiţi, Printre învingătorii cu-nvinşii-nvălmăşiţi, El sabia-nvârtind-o nenduplecat, cu o mină, Vărsa în valuri

sânge prin armia păgână, Iar cu cealaltă mină făcea plin de mândrie Al crucii semn, ca spaima s-o vire-n păgânie.

Strigând: „Francezi, rămâneţi cu inima creştină!” Atunci, acoperindu-l cu-aripa-i de lumină, Cel preafnalt, ce şi-astăzi ne mântui de jale, Mergea călăuzindu-l în drumurile sale; Iar întristata gloată a creştinilor, scăpată, Ajunse-n Cezareea cu noi toţi, deodată. Acolo cavalerii porniră a se-nţelege Pe Lusignan s-asculte, el să ne dea o lege. Dar Dumnezeu nu-ndură a omului trufie şi, umilind-o, n-a vrut virtutea să ne fie, Aşa cum se cuvine, în viaţă, răsplătită; Zădarnic pentru dânsul am dus luptă-ndârjită! Grozava amintire mă macină şi-acum: Ierusalimu-n flăcări se prefăcea în scrum, Când, ascunzişul nostru a fost trădat, vândut De-uh grec viclean pe mâna vrăjmaşului temut; Plrjolul care arse Sionul se întinse şi Cezareea toată în flăcări o cuprinse; Treizeci de ani de lupte luară-astfel sfârşit; Pe Lusignan acolo-l văzui înlănţuit. Nepăsător şi mândru, nu izbuteau să-l mişte Decât ai săi tovarăşi căzuţi în grea restrişte; De-atuncea, seniore, el zace în robie, Albit în închisoare, pe unde, nu se ştie; Lumina pân’la dânsul nu poate să străbată, De Asia uitate şi de Europa toată. E crâncena lui soartă – şi cine ar putea Ferice să se creadă când el e-n jale grea?

NfiRESTAN

E drept, doar un sălbatic s-ar crede fericiţi Ah! Cum urăsc eu soarta care ne-a despărţit! Cum m-ai plimbat cu vorba-ţi spre dânsul, spre trecut! îi ştiu nenorocirea; cu ea doar m-am născut; Dar, ascultând-o iarăşi, durere simt neştearsă, Căci temniţele-aceste şi Cezareea arsă sunt primele privelişti, tristeţi ce n-aveau nume, Care-mi izbiră ochii abia deschişi în lume.

Atunci ieşeam din leagăn; vedenii-nsingerate, Ca-n trista-ţi povestire, rămas-au neuitate. Cu toţi creştinii-n templu, jertfiţi printre ruine, Câţiva copii, seniore, acolo strânşi cu mine, Toţi smulşi de mâini scăldate în sânge cald de lângă înfricoşate mume ce nu-ncerau să fi lângă. Am fost aduşi, pe urmă, într-un palat regesc, Chiar în seraiul unde acum te întâlnesc, Zaira şi cu mine, crescuţi de

Noradin, Zaira care astăzi… o, iartă-mi un suspin, Uentr-un barbar, smintită de ăst loc blestemat, De Dumnezeul nostru şi-al ei s-a lepădat.

CHATILLON

La musulmani acesta-i un gând de viclenie: Creştini să amăgească, chiar din copilărie. Eu binecuvântez deci pe Domnu-ndurător care din anii fragezi te-a scos din mâna lor. Dar şi Zaira asta, seniore, însăşi ca, Care-a uitat creştinii pentru sultan, de-ar vrea, Cu trecerea ce-o are, să ne ajute-acum… Şi-alege Domnul, braţul – şi ce ne pasă, cum? Mă crezi? Şi înţeleptul şi dreptul-credincios chiar din nelegiuire ştiu trage un folos. Pe Orosman iubindu-l Zaira e în stare S-aducă lmbilnzire în inima lui mare, Redindu-ne viteazul ce-n temniţă-i ţinut; Şi Orosman 11 plânge când nu mai e temut.

NfiUESTAN

Dar oare ca să-şi frângă, el, lanţul ticălos, Se va-nvoi, viteazul, cu târgul ruşinos? Şi de s-ar învoi chiar, cum aş putea cu oare să aflu la Zaira o clipă de-ascultare? Şi Orosman voi-va când are-n mină soarta? La glasul meu, seraiul îşi va deschide poarta?

Şi dacă, pân' la urmă, în faţa ci mă lasă, Pot oare-avea nădejde la o necredincioasă, Când chiar înfăţişarea mea pare s-o înfrunte şi când a ei ruşine e scrisă pe-a mea frunte? E jalnic, seniore, ca sufletul semeţ să ceară sprijin celor ce-s vrednici de dispreţ: Când nu te-ajută-i groaznic, când bine-ţi vor, roşeşti.

CHATILLON

Pe Lusignan să nu-l uiţi. Gândeşte să-l slujeşti. NfiRUSTAN

Fie. Dar pân' la dânsa, ce drumuri ar putea… Paşi către noi se-ndreaptă… Dar ce văd? Este ea.

Scena II Zaira, Chatillon, NAreslan

ZAIRA (câlrc Nirestan)

Viteaz francez, ascultă, sultanul m-a-nvoit ia să vorbesc cu tine; deci poţi fi liniştit. Amarnica dojană goneşte-o din privire şi potoleşte-mi astfel a inimii zvâcnire. Ne temem, seniore, şi amândoi roşim; Doresc şi

totodată mă tem să ne privim. Legaţi unul de altul cu viaţa deodată, Copilăria noastră a fost întemniţată; împovăraţi de soartă cu-aceleaşi grele fiare, Făcu prietenia să pară mai uşoare. Eu am gemut adesea de când ai fost plecat, Din ziua-n care cerul prin Franţa te-a purtat; Te-am revăzut, pe urmă, iar sclav aci-n Solym; Atunci ne-ngăduiră mai slobod să vorbim.

Şi sclavă în mulţimea de sclave-nvălmăşită, Când de sultanul mândru nici nu eram privită, Tu ai cătat din milă sau din mărinimie, Sau poate mai degrabă doar din prietenie, Tribut s-aduci din Franţa de slavă-ncununată Pentru răscumpărarea Zairei cea-ntristată. Tu ai adus tributul; dar cerul te-a minţit Căci în Solym, departe de tine, m-a oprit. Cu toate că norocul azi calea mi-o aţine Nu pot decât în lacrimi să mă despart de tine. A tale fapte bune mereu o să m-alinte şi scumpă o să-mi fie aducerea-aminte; Mă voi sili ca tine s-alin dureri ce cheamă, Să ocrotesc creştinii, să le ţin loc de mamă. Mi-s dragi năpăstuiţii pe care îi slujeşti…

NfiRUSTAN

Să-i ocroteşti! Tu care acum îi părăseşti! Tu care calci cenuşa lor sfântă în picioare, Pe Lusignani cu slava în veci nepieritoare…

ZAIRA

Mă-nchin lor, seniore, şi frâng lanţul amar Aceluia dintr-înşii ce-i ultimul vlăstar; Eu vi-l redau acuma, smuls din a lui robire, Pe-acel care vă este nădejde şi iubire; Da, Lusignan e liber şi-l veţi vedea îndată.

CITATILLON

O, ceruri! Vom avea iar un sprijin şi un tată! NfiRESTAN

Creştinii-ţi datorează acest cap mult iubit! ZAIRA

Fără să am nădejde, să-l cer am îndrăznit; Mărinimos, sultanul, îndată mi l-a dat; Acum ni-l vor aduce.

NErestan

Mi-e sufletul mişcat!

Zaira

Ah, lacrimile-aceste l-ascund privirii mele; Am

llncezit ca dânsul în lanţurile grele şi cum să nu te mişte durerea ce te-apasă?

NfiRESTAN

Cită virtute, Doamne, la o necredincioasă!

Scena iii

Zaira, Lusignan, Chalillon, N6 restan, mai mulţi sclavi creştini

LUSIGNAN

Dintr-un lăcaş al morţii au cine mă recheamă? Printre creştini mă aflu? Mi-s paşii plini de teamă. Ci arfttaţi-mi drumul... Durerile cumplite M-au şubrezit mai tare ca zilele trăite.

(Se aşază.)

Cu-aoev & rât sunt liber?

ZAIRA

Da, seniore, eşti.

CHATILLON

Trăieşti şi ale noastre mâhniri le potoleşti. Cei trişti creştini ai noştri...

LUSIGNAN

Glas dulce omenesc! O» Chatillon, chiar tu eşti? Pe tine te-ntllnesc?

Tu, mucenicul legii străbune, ca şi mine, Ne scoate oare Domnul din jale şi ruşine? În care locuri suntem? Mi-s ochii-ntunecoşi...

CHATILLON Acebt palat zidit e de marii tăi strămoşi şi-i pângărit de fiul lui Noradin, osmanul.

ZAIRA

Stăpân pe-aceate locuri e Orosman, sultanul; Virtutea se pricepe a o cinsti frumos. Tu nu-l ştii pe francezul acesta inimos Venit tocmai din Franţa cu gând să scape zece Creştini, din grea sclavie, în ţara lor să plece. Asemeni lui, sultanul, cu-acelaşi simţ de-onoare, Vrea, dându-ţi libertatea, cu el să se măsoare.

LUSIGNAN Aceasta este firea francezilor, întreagă. De trebuinţă-mi fube nobleţea lor – şi dragă! Ai străbătut tu, vrednic, cum? mare, după mare. Ca să ne-alini durerea, zdrobind a noastre fiare? Cui datorez, ah, spuneţi, o faptă-

atât de-aleasă?

NfiRESTAN

Sunt N6 restan; o soartă vremelnic nemiloasă, Ce mă ţinuse-n lanţuri de când am fost născut, Vru ţara semilunii s-o las, unde-am zăcut. Sub Ludovic, la Curte, trăind cu vrednicie şi în război urmându-l, făcui ucenicie. Avut şi rang îmi dete a regelui dorinţă, Cel rege mare-n toate, mai mare prin credinţă. Eu l-am urmat acolo, în crunta-ncăiertare la marginea Charentei, când ameninţătoare Semeaţa vrednicie a oştilor engleze S-a dat bătută-n faţa-ndârjirilor viteze.

Şi faţă de al nostru avânt descătuşat A-ngenuncheat la crinii pe care i-a-nfruntat. Hai, vino, seniore, şi regelui i-arată Ce sfântă urmă-n trupu-ţi de lanţ a fost săpaţii; îl va cinsti Parisul pe-al crucii mucenic; Azil de regi e Curtea acestui Ludovic.

LUSIGNAN

Eu am văzut, vai, Curtea ce-n slavă strălucise când la Bovine, izbânda, Philippe o-nlănţuise. Luptam, atunci, alături de un Montmorenci cu d’Estaing, Melun, de Nesle şi-acel vestit Couci; Dar să revăd Parisul e-un gând înşelător când în mormânt, vezi bine, sunt gata să cobor. Mă duc la sfântul rege al regilor să-i cer Pe toată suferinţa să-mi dea răsplată-n cer. Voi, inimoşii martori ai clipelor din urmă, Ci ascultaţi-mi ruga pin viaţa mi se curmă: Voi, Chatillon, Nărestan şi tu… ce mă jeleşti şi-a mele suferinţe, cu lacrimi, le cinsteşti; Tu, doamnă, te îndură de jalea unui tată Crunt osândit de ceruri, ca nimeni vreodată, şi ale cărui lacrimi nici vremea care trece Din ochii-atinşi de moarte n-ajunge să le sece. Trei fii ai mei şi-o fată, nădejde şi mândrie, Mi-i smulseră din braţe, în fragedă pruncie; Când mi-au luat copiii, o, Chatillon, ţii minte…

CHATILLON

Fiori mă trec şi-acuma când îmi aduc aminte. LUSIGNAN

Ai fost în Cezareea, cu mine, prizonier şi mi-ai văzut soţia cu cei doi fii cum pier.

CHATILLON înlănţuit, n-aveam cum le da vreun ajutor.

LUSIGNAN

Vai, eu eram părinte şi n-am putut să mor! Voi, dragi copii, vegheaţi-i de sus, din loc ceresc, şi pe copiii-mi ceilalţi, cumva de mai trăiesc. Mezinul meu şi fata, robiei hărăziţi De minile barbare, în trudă obidiţi, Departe de-al lor tată au fost duşi Împreună chiar în seraiul unde azi cerul ne adună.

CHATILLON

E drept că mă cuprinse atunci o groază-adâncă, Eu îi ţineam copila în leagănul ei încă; Văzând că nu-i scăpare în soarta ei cumplită Vrui s-o botez eu însumi cu apa cea sfinţită, Când Barazini, ca fiare de sânge însetate, S-au năpustit s-o smulgă din braţe-nsingerate; Pe fiul tău, mezinul, luat de musulmani, Cărui ursita-i dăduse abia cei patru ani în stare să-nţeleagă durerea încercată, ÎI duseră-n Iudeea, cu soră-sa odată.

NfiRESTAN

Ce amintiri îmi iscă în suflet vremea ceea! La vârsta pomenită m-aflam în Cezareea, Acoperit de sânge şi-n lanţuri ferecat. Pe toţi creştinii ceilalţi aicea i-am urmat.

Lusignan

Tu! Tu copilărit-ai în locurile-aceste? De bieţii mei copii, vai, nu ai cumva vreo veste? (Privindu-i.)

Ar fi de vârsta voastră; dar, ochii mă Înşală? Văd o podoabă, doamnă; ce stranie găteală Străină-acestor locuri... De mult o ţii tu oare?

ZAIRA

Seniore, am primit-o cu-ntâia mea suflare. Ce-i asta? Tu suspinul abia poţi să-l înfrâni?

LUSIGNAN

Ah, lasă a ta podoabă-n tremurătoare mini... ZAIRA

Ce tulburare nouă în suflet mi-a pătruns! Dar ce faci, seniore?

LUSIGNAN

Puteri de nepătruns! Voi, ochi, nu-mi amăgiţi şi nădejdile puţine! Să fie cu putinţă? Ea este... da... văd

bine. E darul dat soţiei, un dar scânteietor, Ce-mpodobise capul, pe vremi, copiilor, De ziua lor, pe vremuri, o zi de sărbătoare... Revăd... Simt uluirea că vrea să mă doboare!

ZAIRA

Ce-aud? Ce bănuială mă-ncearcă-n astă clipă? LUSIGNAN

Acum, când dulci speranţe în mine se-nfiripă, Nu mă lăsa, o, Doamne, mâhnit şi-nlăcrimat, O, tu, cel mort pe cruce şi care-ai înviat, Vorbeşte, pune-un capăt la ce ai început, E încă o minune, cum tu ai mai făcut. Cum, doamnă? Crucea asta în mâna ta păstrată? Cum? Prinşi în Cezareea şi amândoi o dată?

ZAIRA

Da.

NfiRESTAN

S-ar putea?

Lusignan

Şi vorba, şi chipu-atrăgător îmi amintesc aievea de chipul maicii lor! O, Doamne, bucuria de tine hărăzită Prea mare-i; Întăreşte puterea mea slăbită. Tu, N6 restan... tu, doamnă... adevărat e oare? Ah, Chatillon, dă-mi braţul să pot sta în picioare Drag Nărestan, pe-ăst nume să-ţi spun sunt nevoit Mai ai la piept tu semnul acela fericit Pe care, Bub privirea-mi, o mână furioasă...

NfiRESTAN

Aşa e, seniore.

LUSIGNAN O, clipă norocoabfi!

NfiRESTAN (îngenunchind)

Zaira! Seniore!

LUSIGNAN Copii, veniţi la mine!

NfiRESTAN

Fiul tău!

ZAIRA

Seniore!

LUSIGNAN

Zi cu lumini senine! Copila mea şi fiul! Eu sunt al vostru tată!

Chatillon

>e-atâta fericire mi-e inima mişcată!

LUSIGNAN

De ale voastre braţe mi-e viaţa-nlănţuită. Te regăsesc, o, tristă familie iubită! Moştenitorul vrednic şi tu, vai, fata mea, împrăştiaţi-mi spaima şi bănuiala grea! În culmea fericirii m-apasă gânduri rele. Tu, care faci ursita, a mea şi-a fetei mele, Tu, Dumnezeul care, cu vrerea ta divină, Mi-ai readus-o astăzi, mi-o readuci creştină? Vai, plângi, nenorocito, cu ochii în pământ! Şi taci! Nelegiuire! Te-ascult! Spune-un cuvânt!

ZAIRA

Nu pot să mint... Sub legea lui Orosman, profană... Hai, pedepseşte-ţi fata... ea este musulmană...

LUSIGNAN

Vreau trăsnetul din ceruri pe capul meu să cadă! De n-ai fi fost cu mine, la trista ei spovadă, O, fiul meu, aicea muream cu-a mea ruşine! Şaizeci de ani luptateam, o, Doamne, pentru tine; Văzui cum cade templul şi piere al tău nume; De zeci de ani în temniţi şi părăsit de lume, Pentru copii, cu lacrimi, eu te rugam fierbinte, şi când sunt iar cu dânşii, prin voia ta, părinte, Când regăsesc o fată, Îţi este, vai, duşmană! Sunt eu, nenorocitul, copila mea sărmană, Care-am zăcut în lanţuri, păcatul 11 port eu, Că ţi-au răpit, păgânii, credinţa-n Dumnezeu! Cele din urmă chinuri tu le-ai stârnit în mine, Dar, cel puţin, gândeşte ce sânge-ţi curge-n vine, Gândeşte-te că-i sânge din douăzeci de regi, Apărătorii vajnici ai sfintei noastre legi.

Şi toţi creştini ca mine, eroi cu firea-ntreagă şi mucenici ai crucii... Copilă încă dragă! Îţi ştii tu ca.re soarta şi încotro te cheamă? Aflat-ai vreodată pe cea care-ţi fu mamă? Ştii tu că-n clipa-n care din frageda-i plămadă Ea te-a adus pe lume, cea de pe urmă roadă Născută din a noastră iubire întristată, Văzut-o-am ucisă de mâna blestemată Ce-ţi este astăzi dragă, a crunţilor mişei? Vezi, fraţii tăi, martirii, răpuşi sub ochii mei, Cu braţe-nsingerate, din ceruri ţi s-arată; Şi Dumnezeu pe care trădindu-l, vinovată, Chiar pentru noi, în locul acesta a murit, Aici, unde cu braţul pe vremuri l-am slujit, Aici

unde-al său sânge prin mine îţi vorbeşte; La templul cotropit de stăpânii tăi priveşte: Toate-l vestesc pe Domnul credinţelor străbune, Pe care toţi strămoşii ştiut-au să-l răzbune, înalţă doar privirea-ţi plecată spre pământ: Lângă palat, aproape, e sfântul lui mormânt, şi muntele pe care, spălind a noastre rele, El a voit să moară sub lovituri mişele; Aicea din mormântu-i şi-a rechemat el viaţa; La fiece pas în locul slăvit vedea-vei faţa Lui Dumnezeu pe care în toate 11 găseşti; Ci rămânând acolo, printre păgâni, huleşti Pe tatăl tău şi cinstea ce-n tine mai veghează, Pe Dumnezeul nostru care te luminează. Te văd că-mi plângi în braţe şi-ţi tremură fiinţa, Pe fruntea ta văd Domnul că ţi-a adus căinţa şi văd că adevărul în inima-ţi pogoară; Mi-am regăsit copila pierdută-odinioară; Pot să-mi recapăt slava şi visul fericirii Căci, iată, mi-am smuls neamul din gheara rătăcirii.

NfiRESTAN Eu îmi revăd iar sora şi sufletu-i…

ZAIRA

Ah, tată.

Tu care mi-ai dat viaţă, vorbeşte, Îmi arată Ce trebuie…

LUSIGNAN

Ruşinea s-o ştergi şi-a mea mâhnire, Doar un cuvânt ajunge; să faci mărturisire Zicând: eu sunt creştină.

ZAIRA

Da… seniore, sunt. LUSIGNAN

Mărturisirea-i, Doamne, primeşte-o-n cerul sfânt!

Scena iv

Zaira, Lusignan, Chatillon, Nărestan, Corasmin

CORASMIN (către Zaira)

Sultanul mă trimite; prin mine te îndeamnă Să părăseşti în pripă aceste locuri, doamnă; Să te desparţi îndată de-aceşti creştini mârşavi. Iar voi veniţi cu mine, francezi ce sunteţi sclavi! Răspund acum de-oricare din voi dacă lipseşte.

CHATILLON

Unde-am ajuns, o, Doamne! Ce trăsnet ne loveşte LUSIGNAN

Curajul, dragi prieteni, acum ne va-ntări.

ZAIRA

Vai!

Tu, pe care astăzi, nici nu te pot numi, Să-mi juri că taina asta din suflet n-o vei scoate!

Ţi-o jur!

Lusignan Plecaţi, şi cerul le va-mplini pe toate!

ACTUL Al. TllEILEA

scena i

Orosman, Corasmin OROSMAN

Neliniştile tale sunt, Corasmin, deşarte: Nu, Ludovic nu vine cu oşti război să-mi poarte. Au ostenit francezii cătând noi aşezări Pe unde soarta puse nepriitoare ţări; Ei nu-şi mai lasă ţara mănoasă ca să vie să llncezească-n stearpa Arabie pustie, Stropind toţi palmierii cu sânge ticălos, Lăsaţi să crească-aicea de Domnul prea milos; Brăzdată de corăbii e marea siriană, Iar Ludovic, în Cipru, la pândă stă, duşmană, Vârând înfricoşare în Asia – şi groază; Dar aflu c-acest rege de noi Be depărtează Spre ţărmuri egiptene, cu gând de cotropire; Chiar în această clipă primii întâia ştire: Spre mameluci 11 mină dârzia-i nenfricată; El pe vrăjmaşu-mi tainic, pe M616 din 11 cată. Mai întărit mi-e tronul când dânşii se destramă: De-acuma nici de Franţa, nici de Egipt n-am teamă când sângele şi-l varsă, vrăjmaşii mă-ntăresc: În loc să şi-l păstreze, mai rău 11 risipesc.

Având ei singuri griji &, astfel, să mă răzbune. Vreau pe creştinii-aceia în libertate-a-i pune. Le dărui libertatea, trăiască unde vor, Să-i duceţi deci pe mare, să-i daţi regelui lor, la Ludovic să ştie ce sunt, să mă cunoască, şi legea mea să afle că-i drept să mi-o cinstească. Pe Lusignan tu du-i-l şi că i-l dau, să-i spui, Piacela ce-nrudit e chiar cu coroana lui; Înfrânt în două rânduri de tatăl meu, zdrobit, El 11 ţinuse-n lanţuri atât cât a trăit.

CORASMIN II Îndrăgesc creştinii…

OROSMAN

Nu mai e de temut. CORASMIN Dar Ludovic, stăpâne…

OROSMAN

Destul m-am prefăcut! Zaira a voit-o şi cred că e de-ajuns! Biruitoarea care în suflet mi-a pătruns Pe Lusignan 11 cere: ce fac, fac pentru ea, Căci Ludovic nu-nseamnă nimic în mintea mea. Pe inima mea nimeni n-ar fi pus stăpânire. Mă voi sili îndată adânca ei mâhnire, Pe care i-am stârnit-o, tot eu Bă i-o alin. Ştiu, pe creştinii-aceia i-am scuturat puţin, Când, aplecând urechea la veşti ce-s mincinoase, Credeam că Franţa umblă cu ţeluri duşmănoase. Pierdui atâta vreme stând în divanul ţării, întârziind şi nunta şi clipa dezmierdării; Până la fericire un ceas mai e să treacă; Voi face-n ceasul ăsta tot ce-ar putea să-i placă. Zaira vrea să aibă o tainică vorbire Cu Nerestan, creştinul mărinimos din fire…

CORASMIN

Vei arăta, stăpâne, şi-această îndurare?

OROSMAN

Ei din copilărie s-au cunoscut, în fiare, şi de-astăzi înainte nu s-or vedea vreodată; Apoi, nu pot Zairei să-i spun *nu*, niciodată. N-ascund că pentru dânsa calc legea în picioare, Care-n serai ne ţine în cruda ei strânsoare; Dispreţuiesc această prea aspră străşnicie Ce prefăcu virtutea în tristă datorie. Din sângele-asiatic eu nu port urme-adânci; Născut în Taurida, acolo printre stânci, Am moştenit mândria de la strămoşii sciţi şi-acea mărinimie care-i făcu vestiţi. Vreau Nărestan s-o vadă, aşa cum cere ca; Vreau inimi bucuroase de fericirea mea; Dar dup-aceste clipe ce-s dragostei răpite, Ale Zairei zile îmi sunt pe veci sortite. Creştinu-aşteaptă; adu-l, cum este a ei vrere; Supune-te Zairei şi fără-ntârziere.

Scena îi

Corasmin, Nirestan CORASMIN

Tu mai rămâi în locul acesta, aşteptând, în faţa ta Zaira se va ivi curând.

Scena iii

NfiRESTAN (singur)

O, ceruri, în ce locuri o las şi în ce stare! O, tu, credinţi sfântă! O, tată! Ce-ntristare! Dar, iat-o!

Scena iv

Zaira, N6 restan NfiRESTAN

Surioară, pot oare să-ţi vorbesc? Ah, în ce vremuri cerul a vrut să te-ntllnesc! N-ai să-l mai vezi pe tata. Viaţa i se curmă.

ZAIRA

Vai, Lusignan!

NfiRESTAN

Aproape e clipa lui din urmă. Preamarea bucurie a dulcei revederi A sfărâmat într-lnbul sleitele-i puteri şi, răscolind în suflet chemările tristeţii, I-au istovit îndată izvoarele vieţii. Dar, culme-a grozăviei, când moartea-i stă-nainte, Cumplită îndoială îi fulgeră prin minte. El moare cu mâhnire şi sufletu-i suspină Nehotărât şi-ntreabă dacă mai eşti creştină.

ZAIRA

Cum? Sora ta sunt totuşi, cum ţi-a trecut prin minte Cu-mi voi lăsa credinţa cu legile ci sfinte?

NfiRESTAN

Nu-i îne-a ta, credinţa, ah, soră! Ziua care Acum te luminează abia mijind răsare. Tu n-ai primit nici harul de preţ ce-i dat de soartă, Care, spălând de rele, în cer deschide-o poartă! Pe suferinţa noastră, pe neamul ce-l iubeşti, Pe mucenicii noştri, a căror fiică eşti, Să juri că vrei să capeţi aici pecetea dragă care de Dumnezeul cel viu pe veci ne leagă.

ZAIRA

ba, jur pe Dumnezeu] slăvit cu osârdie, Pe legea lui ce-o caut ţi inima-mi n-o ştie, Să mă supun de astăzi acestei legi divine; Dar, vai, această lege ce-aşteaptă de la mine? Ce trebuie?…

NSreSTAN

Urăşte pfigâna stăpânire, Pe Dumnezeul nostru nlujeşte-l cu iubire, Cum l-au iubit strămoşii. Aici el B-a născut şi pentru noi, aicea, în moarte a trecut; Tot el ne strânse iară, să fim toţi laolaltă, şi m-a minat spre tino din vrerea lui înaltă. Ce pot eu, oare, spune? Sunt doar un credincios Fără prea multă carte, oştean sârguincios; Veni-

va un episcop şi aducându-ţi viaţă îţi va deschide ochii cu sfânta lui povaţă. La jurământ să cugeţi şi nu ai a te teme, Căci moarte nu-ţi aduce botezul, nici blesteme. Să vin şi eu – tu ce e – episcopul când vine, Dar cu ce drept, o, Do & mne, să trec aici, drept cine? Şi cui să ceri hatârul într-un serai profan? Tu, neam de regi, o aclavă s-ojungi la Orosman! Cu Ludovic de-un sânge, vlăstar de Lusignan! Tu, sora mea creştină, O roabit la sultan! M-auzi? Nu-ţi spun mai multe, căci gândul mă doboară:

Ne-ai pus deoparte, Doamne, şi ultima ocară? zaira

Ah, spune mai departe! Arat & – ţi nendurarea! Tu nu-mi cunoşti dorinţa, nici chinul, nici visarea; Îndură-te, o, frate, dţ-o soră rătăcită care gemând se stinge şi moare osândită. Creştină sunt, vai, fr%te, şi-aştept cu-nfrigurare la sfânta apă-n suflet B-aducă vindecare.

Nevrednică eu n-oi fi de tine, niciodată, Sau de strămoşi, de mine, de bietul nostru tată, Dar să-i vorbeşti Zairei, făţiş, nu ca strein, Să-i spui... care e legea imperiului creştin?... Şi ce pedeapsă este pentru o năpăstuita, De neamul ei departe, în lanţuri părăsită, Care, aflându-şi sprijin la un barbar milos, S-ar mărita, mişcată, cu-acest mărinimos?

NfiRESTAN

O, ceruri! Ce tot spune? Să moară-ar fi mai bine! ZAIRA

Destul! Acum loveşte să-mpiedici o ruşine! NfiRESTAN

O, soră! Tu?

ZAIRA

Ţi-am spus-o a mea vinovăţie! De Orosman slăvită, eram să-i fiu soţie!

NfiRESTAN

Să-i fii soţie! Soră, eşti tu? Mă îndoiesc! Fiică de regi!

ZAIRA

Loveşte! Ţi-am spus că îl iubesc.

NfiRESTAN

A seminţiei noastre amarnică ruşine, Tu chemi să-ţi vină moartea şi ea ţi se cuvine. De-aş asculta doar slava-mi

şi-a ta nelegiuire, A casei noastre cinste şi-a tatii amintire.

Iar dacă Dumnezeul necunoscut de tine şi-a mea credinţă braţul în loc nu mi l-ar ţine, Pe-al tău iubit m-aş duce să-l trec prin spada asta şi nu aş scoate fierul însângerat din coasta Mârşavă, decât numai spre a-l virl în tine, Apoi, cu-aceeaşi spadă, m-aş spinteca pe mine. O, ceruri, tocmai astăzi când Ludovic se-ndreaptă cu oastea lui spre Nilul ce îngrozit l-aşteaptă, la mai curând să vină, izbind fără de veste, Pe Domnul tău să-l scape şi locurile-aceste, Tocmai acum, Zaira, ea, sora mea, să fie Unită cu tiranul păgân, prin cununie? Lui Lusignan voi spune, pe care l-ai trădat, Că un tătar ţi-e Domnul cărui te-ai închinat, Vai, tatăl tău pe moarte şi-n ultima clipită Lui Dumnezeu îi cere să fii tu mântuită.

ZAIRA

O, frate-al meu, te-opreşte! Cunoaşte-mă mai bine; Vezi, poate că Zaira-i tot vrednică de tine, Dar cruţă-mă de vorba-ţi ce-adânc mă înfioară; Mânia ta, dojana sunt cea mai grea ocară, Făcându-mă să sufăr mai crunt decât o moarte Pe care ţi-am cerut-o, de care nu am parte. Pornirea ta slăbeşte privind la a mea stare; Văd bine că tu suferi; durerea mea-i mai mare. În sângele meu cerul de ar fi stins văpaia la inima din mine să-şi fi oprit bătaia, în ziua când otrava acestui foc profan S-aprinse dintr-odată doar pentru Orosman, în ziua când sultanul de sora ta vrăjit... Creştinii să mă ierte: cum să nu-l fi iubit? În inima lui numai pe mine mă cinstise şi numai pentru mine mândria şi-o-mblânzise. El a aprins nădejdea în suflete creştine şi el mi-a dat norocul de-a te vedea pe tine. O, iartă-mă; aceste preacrâncene cuvinte, îndatoriri, căinţe, greşeli şi jurăminte.

Sunt tot atâtea chinuri şi sora ta-n mâhnire De pocăinţă moare, mai mult ca de iubire.

NfiRESTAN

Dojana mea îmi vine cu mila deodată; Se va-ngriji ursita să nu pieri vinovată, îţi iert şi frământarea şi chinul tău nemernic, Căci nu te-ajută Domnul cu braţul său puternic; Dar va susţine dânsul, dând sprijin slăbiciunii, şi

trestia bătută de furia furtunii; Nu va-ndura să vadă o inimă-mpărţită între păgânu-acesta şi slava lui sfinţită; Va potoli botezul simţiri ce te robiră şi vei trăi creştină sau vei pieri martiră! repetă jurământul pe care l-ai făcut, Promite-acum, cu groaza ce-n suflet ţi-a crescut, Lui Ludovic, Europei, părintelui iubit, Lui Dumnezeu cel care în tine-a şi vorbit, Că n-o să se-mplinească această cununie Nainte ca pontiful să-ţi dea lumina vie, Nainte de-a te face, în faţa mea, creştină, la Domnul să te-ajute cu mâna lui divină. Făgăduieşti, Zaira?

ZAIRA

Da, îţi făgăduiesc. Vreau să mă faci creştină; cu toate mă-nvoiesc. Te du şi-nchide ochii bietului nostru tată. Să vin aş vrea cu tine; să mor aş vrea îndată.

NfiRESTAN

Eu plec. Adio, soră. Fiindcă a mea vrere Nu poate să te smulgă din mârşava putere, Curând mă voi întoarce şi prin botez eu vreau Smulgându-te gheenei, chiar ţie să te dau.

Scena v

ZAIRA (singură)

Sunt singură, o, Doamne, ce voi ajunge oare? Dă-i inimii poruncă să fugă de trădare. Vai, sunt eu o franceză, sau sunt o musulmană? Lui Lusignan sunt fiică, lui Orosman sultană? O, jurăminte! Ce sunt, creştină sau iubită? Tu, tatăl meu, tu, ţară, dorinţa vi-e-mplinită! Şi Fatma nu mai vine! Mă lasă lumea toată! În marea mea restrişte de toţi am fost uitată! Dar inima să poarte, afla-va ea putere, Povara datoriei ce astăzi mi se cere? O, Doamne, al meu suflet ţi l-am adub, smerit, îndepărtează-l însă din ochii-mi pe iubit. Iubitul meu! Puteam eu să-ncerc o presimţire că voi ajunge astăzi să fug de-a ta privire? Eu care, stăpânită de dragoste fierbinte, N-aveam o altă grijă şi nici alt gând în minte Decât să fiu cu tine, s-ascult vorbele-ţi vii, Să te doresc întruna, mereu s-aştept să vii! Iubitul meu, iubirea-mi e o cumplită faptă!

Scena vi

Zaira, Orosman OROSMAN

Iveşte-te, Zaira; fiinţa mea te-aşteaptă şi a dorinţei mele aprinsă-nvăpăiere Nu mai îndură, doamnă, nicio întârziere. Ard sfeşnicele nunţii şi-n cinstea mea scânteie, Mireasma de tămâie pluteşte în moschee; A lui Allah putere veghează a mea iubire, La jurământul meu dând o trainică-ntărire. Îngenuncheat norodul ţi-aduce osanale şi toate ţise-nchină; potrivnicele tale.

Care râvneau şi ele, crezându-se de-oseam &, în urma ta vor merge cum placul tău le cheamă şi să» e pl «ce vor trebui să-nveţe. Te-aşteaptă toate: tronul, alaiuri şi ospeţe; S & Neepi dar fericirea ce-o dai vieţii mele!

ZAIRA

Vai, ce-am făcut, sărmana! Oh, chinurile-s grele! OROSMAN

Să mergem.

ZAIRA

Unde oare să mă ascund? OROSMAN

Dar ce-i?

ZAIRA

Stfptânul meu!

OROSMAN Zaira, dă-mi mâna, dacă vrei...

— ZAIRA

Cum aş putea, o, Doamne, să-i dau vreo lămurirei OROSMAN

Să biruiesc mi-ar plăcea o dulce-mpotrivire! mai mare-i fericirea şi patima...

ZAIRA

Vai mie!

OROSMAN

Această tulburare dorinţa mi-o îmbie, Căci semn e de virtute purtarea ei sfioasă. Tu, a iubirii mele preavrednică mireasă, Hai, vino, te grăbeşte...

ZAIRA (către Faima)

Ajută-mi să fiu tare.

Stăpânul meu...

OROSMAN Ce este? Zaira mea ce are? ZAIRA

De-această cununie mi-e sufletul uimit. Eu n-am râvnit nici slava, nici tronul strălucit... Un simţământ mai

dulce s-a-nstăpânit în mine! Vai, aş fi vrut unită pe veci să fiu cu tine, şi numai pentru tine, dispreţuind palate, Chiar tronurile mândre din Asia, pe toate Noi le-am călca-n picioare, vrând doar atât să fiu: Cu soţul meu alături, chiar singură-n pustiu. Dar sunt creştinii-aceştia...

OROSMAN

Creştinii ăştia... şi? Între a mea iubire şi ei ce poate fi?

ZAIRA

E Lusignan, bătrânul, ce, doborât de jale, Viaţa şi-o sfârşeşte şi chinurile sale...

OROSMAN

Dar ce imbold zoreşte în sufletu-ţi blajin? Ce te priveşte soarta unui moşneag creştin?

Tu nu eşti doar creştină; crescută-n astă ţară în legea mea, pe care strămoşii mi-o lăsară... E-n stare a ta soartă el să ţi-o fi schimbat, Bătrânul care moare de ani împovărat? Bllndeţea milostivă ce i-o arăţi, duioasă, Nici nu-şi mai află rostul în clipa drăgăstoasă.

ZAIRA

De mă iubeşti, stăpâne, şi dacă ţi-am fost dragă...

OROSM. W. Dacă îmi eşti, o, Doamne!

ZAIRA

Supusa ta te roagă Această cununie să sufere-aminare.

OROSMAN

Dar ce tot bpui? Zaira! Chiar tu vorbit-ai oare? O, cer!

ZAIRA

A lui mânie să-nfrunt nu îndrăznesc! OROSMAN

Zaira!

ZAIRA

Cum mă doare că astfel te mâhnesc! Să ierţi a mea durere; uitat – am dintr-odată Ce sunt şi pentru câte îţi sârxt îndatorată. Incrincenat ţi-e chipul şi simt că mă doboară. Nu pot... Ah, te îndură! Privirea-ţi mă-nfioară! Pe ale mele lacrimi, necazuri şi suspine să le ascund, mă lasă, în jale şi ruşine... (Zaira iese.)

scena vii

Orosman, Corasmin

OROSMAN

Înmărmurit de groază, cu limba încleştată, A inimii durere glas n-are să răzbată. Mie-mi vorbise oare? Am auzit eu bine? Şi ce-am văzut, o, ceruri! Ea fuge-acum de mine? Tu, Corasmin, răspunde-mi: de ce s-o fi schimbaţi şi s-o mai las să plece! Sunt eu cu-adevărat?

CORASMIN

Ai buimăcit-o singur şi-acum te mai jeleşti; Pe-o inimă pui vina, al cărei domn tu eşti.

OROSMAN

De ce atunci în lacrimi fugi de-aici, căită, Cu o jale-ntunecată în ochi întipărită? Au nu o fi francezul? Cumplită bănuială! Prin inimă – mi trecuse o crâncenă-ndoială! îndepărtai de mine aceste bănuieli: Un sclav barbar să aibă asemenea-ndrăzneli! Prietene – şi închipui, s-ajung eu să suspin şi să mă tem... de cine? De un biet sclav creştin! Vorbeşte! În obrazu-i puteai ceti, ferit, Puteai să-i vezi privirea, să ştii ce a grăit; Să nu-mi ascunzi nimica: iubirea mi-e-nşelată? A mea nenorocire, ci, haide, mi-o arată! Răspunsul te-nfioară! Şi tremuri! Mi-e de-ajuns!

CORASMIN

Mă tem s-aţiţ nelinişti ce-n suflet ţi-au pătruns. E drept, câteva lacrimi în ochi i s-au văzut, Dar altceva, stăpâne, nu s-a mai petrecut.

OROSMAN

Nu mă grăbesc să judec purtarea ei ciudată! Dacă-mi făcea Zaira ocară vinovată, Punea-n înşelăciune mai multă măiestrie. Şi-n inima ei oare de-ar fi fost viclenie, Necazul ei cel tainic nu şi l-ar fi păzit? Ascultă, te fereşte, să nu aduci grăbit învinuiri Zairei, cu bănuieli deşarte. Zici că francezul geme şi că suspină foarte, Dar ce ne pasă nouă cui plânsul şi-l închină Sau cine ştie dacă iubirea e de vină? Am oare a mă teme de-un sclav ce plânge-ntr-una şi mâine se desparte de ea pe totdeauna?

CORASMIN

În ciuda rânduielii străvechi din astă ţară Nu-l

învoişi, stăpâne, s-o vadă a doua oară? Şi-aici să be întoarcă?

OROSMAN

Ăst trădător s-apară? Să se ivească-n ochii iubitei mele, iară? Ei, da, are s-o vadă când moartea-i va da zor Sub ochii ei vărsându-şi un sânge trădător, Când îmi voi duce mâna în trupul sfârtecat, Scăldat în al său sânge cu-al ei amestecat… Să ierţi a mea pornire: mi-e inima jignită; Năprasnică-i din fire, iubeşte şi-i rănită. Eu îmi cunosc mânia, de slăbiciuni mi-e teamă: La fapte ruşinoase şi josnice mă cheamă. Nu, n-am pentru Zaira simţiri bănuitoare, Căci sufletu-i nu este făcut pentru trădare. Dar nici al meu nu cade-n a chinului prigoană, Să sufere, să geamă nevolnic la o toană; Credinţa mea n-o dărui, s-o iau ca s-o dau iar, Nevrednice-s de mine cuvinte de flecar.

Mai bine pe simţirea-mi să pun iar stăpânire şi numele Zairei să-l scot din amintire. S-a isprăvit. Seraiul închis pe veci să fie şi groaza să stea strajă la porţi, cu străşnicie. Vreau pretutindeni lanţul să fie iar simţit Cum din străvechi făcură cei regi din Răsărit. Se poate – uitind mândria, chiar pentru o captivă, Să laşi să cad-asupră-i privirea-ţi milostivă, Dar să te temi de dânsa e lucru de ruşine: La josnicii de-acestea Apusul să se-nchine. Femeia, ce vrea totu-n robia ei să pună, Dacă-n Europa-i doamnă, aici să se supunăl

ACTUL AL PATRULEA

scena i

Zaira, Faima

FATMA

Te plâng şi totodată mă minunez de tine! E Dumnezeul nostru creştin ce te susţine; El ale tale braţe ce-s încă tânjitoare Le va-ntări să sfarme a dragostei strânsoare!

ZAIRA

Putea-voi oare jertfa s-o împlinesc în toate? FATMA

Îi ceri milostivire, el ţi-e dator dreptate; Să aibă Domnul grijă de inima-ţi supusă.

ZAIRA

De sprijinul lui astăzi nevoie am nespusă. FATMA

De nu mai ai în juru-ţi familia slăvită, Te înfiază Domnul cărui slujeşti smerită;

La sânul lui te afli, vorbind inimii tale, Iar dacă sfântu-episcop, dând glas vrerilor sale, Nu ar putea ajunge n acest palat profan…

ZAIRA

La cruntă deznădejde l-am dus pe Orosman şi l-am rănit de moarte în inima lui mare. Vai, ce ocară, Fatma, ce clipă-ngrozitoare! Fără porunca-ţi, Doamne, eram azi fericită!

FATMA

Plângi încă după lanţul ce te-a ţinut robită! Tocmai acum te clatini, când te-ai înfrânt, virtuoasă

ZAIRA

Amarnică izbândă! Virtute nemiloasă! Tu nu cunoşti iubirea pe care o jertfesc, Puternica iubire şi vraja ce-o trăiesc, Nici fericirea care, vai, trebuia să vină, Ce nu-nflorise încă fierbinte şi deplină. Lui Dumnezeu, o, Fatma, îi dau rănile mele şi ticăloase lacrimi i-aduc, să ud cu ele, în faţa lui, chiar locul pe unde a umblat, Plângând să-i strig: iubirea ce-n mine ai iscat şi dorurile mele tu smulge-le din mine, A ta să fiu doar, Doamne, plină să fiu de tine! Dar, Fatma, chipul celui de care mi-este dor Mereu îmi stă-nainte, chip drag, fermecător, şi între cer şi mine pe dânsul l-am văzut. Tu, neam de regi din care, vrând cerul, m-am născut, Tu, Doamne, voi, creştinii, şi voi, părinţi iubiţi, Voi, care de iubitul meu azi mă despărţiţi. Curmaţi această viaţă ce nu mai este-a lui! Să pier neprihănită; mâna iubitului Măcar să-nchidă ochii ce i-au fost dragi, odată! Ah, Orosman ce face? La mine nu mai cată

Şi afle dacă viaţă sau moarte îmi doresc; Se leapădă de mine. Nu pot să mai trăiesc.

FATMA

Din regi coborâtoare, călcând pe urma lor, De Domnu-mbrăţişată, al tău ocrotitor…

ZAIRA

De ce nu-i pentru dânsul născut iubitul meu? De ce

să fie jenta acestui Dumnezeu? Cum să urască Domnul o inimă virtuoasă şi milostivă, dreaptă, cu toţi mărinimoasă? Mai bun putea să fie de se năştea creştin? Să facă Dumnezeu, deci, din îndoieli şi chin Trimisul său episcop mai iute să mă scoată! Eu sunt neştiutoare; îmi pun nădejdea toată în Domnul cu-ndurarea-i de care mi-ai vorbit, Această cununie să n-o fi osândit; Şi poate că Zairei ce-n taină ise-nchină cu inima rănită, iertarea-i dă, divină. Lăsându-mi tronu-acesta al Siriei, el ţine să sprijine creştinii din Asia, prin mine. Ştiai tu, oare, Fatma, că Saladin, sultanul, Cel care smulse de la strămoşii mei Iordanul, şi iertător întocmai ca Orosman, ştii tu că el la sânul unei creştine. Se născu?

FATMA

Vai, nu vezi că în vorbe îţi cauţi amăgire?

Zaira

Ah, lasă-mă! Văd totul. Mă sting fără orbire. Eu văd că ţara, neamul şi toate m-osindebe; Că sunt o lusignană, că pe Orosman iubesc, Că viaţa mea întreagă de-a lui este legată... C.azându-i la picioare, aş vrea câteodată să mă destăinui toată într-o mărturisire...

FATMA

Gândeşte-te că astfel poţi duce la pieire Pe însuţi al tău frate şi că primejduieşti Pe toţi creştinii-aceia al căror reazăm eşti, Pe Dumnezeu trădindu-l, uitând a lui chemare...

ZAIRA

Pe Orosman tu nu-l ştii, cu inima lui mare! FATMA

El este-ocrotitorul credinţei musulmane şi-oricât i-ar fi iubirea, pornirile-i duşmane Nu vor putea să-ndure pontiful să-ţi vestească Un Dumnezeu pe care silit e să-l urască. Episcopul, în taină, va fi în faţa ta, şi te-ai legat...

ZAIRA

Ei bine, eu 11 voi aştepta. Jurat-am taina asta să n-o spun nimănui, Dar mă căiesc ascunsă s-o ţin iubitului... Şi culme-a suferinţei, vai, nu mai sunt iubită!

Scena îi

Orosman, Zaira OROSMAN

A fost o vreme, doamnă, când inima-mi vrăjită De scumpe simţăminte găsea o fericire Tlnjind în laţul dulce după a ta iubire; Stăpânul, la picioare, îţi suspina smerit şi s-aştepta să fie într-adevăr iubit. N-o să m-auzi strigându-ţi nevolnic şi pizmaş Dojana ruşinoasă în clocot pătimaş; Cu inima rănită, prea-s mândru să jelesc, Prea mare sunt ca josnic s-ascund tot ce gândesc.

Vin doar să-ţi spun dispreţul, ce-i vrednica răsplată

A toanelor deşarte. Nu poate fi-nşelată

Iubirea mea cu vorbe voit linguşitoare;

Nu da împotrivirii o faţă-amăgitoare

Să prinzi în mreji iubitul ce azi nu te mai ştie.

Nevrând să mai cunoască nici prefăcătorie.

Nici pricina-i ascunsă, doar ca să nu roşească...

Totu-i sfârşit; o alta, ştiind să preţuiască

Iubirea mea, e gata să urce lângă mine

Pe-un tron unde-al meu suflet voia să ţi se-nchine.

Voi suferi, dar află că inima mi-e tare

Şi Orosman, să nu uiţi, de orişice e-n stare.

Decât să-mi fii iubită, ştiind c-al tău suspin

Nu este pentru mine, aş vrea să-ţi fiu străin

Şi să te pierd mai bine, departe, neştiut.

Pierind cu deznădejdea de a te fi pierdut.

Ci du-te! A ta vrajă n-am s-o mai simt vreodată.

ZAIRA

Tu mi-ai răpit, o, Doamne, vai, totul dintr-odată! Tu, martor al durerii şi domn pe-a mea simţire... Stăpâne, pentru mine tu nu mai ai iubire...

OROSMAN

G drept că datoria şi cinstea-mi poruncesc De astăzi înainte să nu te mai iubesc. Şi-i drept că te iubisem, că azi te-am părăsit, Că în & lipsesc de tine aşa cum ai dorit, Că sub o altă lege... Ţi-e faţa-nlăcrimată?

ZAIRA

Ah, cel puţin, stăpâne, să nu crezi niciodată că plâng fiindcă nu sunt sultanului soţie: Ştiu că te pierd, căci soarta aşa a vrut să fie, Dar inima, stăpâne, tu nu mi-o vezi, mâhnită! Mă chinuiască cerul de care-s osândită

Dacă-n afar’ de tine dup-altceva jelesc!

Orosman Tu mă iubeşti, Zaira?

Zaira

O, Doamne, de-l iubesc orosman

Ce toană nenţeleasă, ciudată, uimitoare! Tu mă iubeşti? De ce vrei cu aspră nendurare Iubitului să-i sfâşii inima credincioasă? Nu mă ştiam prea bine; în jalea ce m-apasă Credeam să am asupră-mi putere mai călită. Dar inima mea nu e, nu poate fi cumplită. Zaira, niciodată cereasca răzbunare Iubitului să nu-i dea putere de uitare ia să se poată smulge din lanţu-n care-l ţii! Am spus eu asta? Tronul să-l dau altei soţii? Nu, n-au trecut prin mintea-mi asemenea gândiri Nu iartă mânioase, dezmetice porniri şi-acel dispreţ zadarnic pe chipu-mi prefăcut; E singura mâhnire pe care ceru-a vrut S-o dea iubirii talc, punând-o la-ncercare. Mi-e veşnică iubirea; dar, vrut-ai, de ce oare, împărtăşindu-mi dorul, ca nunta s-o amin? Vorbeşte! E o toană? E teama de-un stăpân în stare, pentru tine, să-şi părăsească fala? Să fie sclifoseală? O, cruţă-ţi osteneala! Eu nu o vreau mânjită de-această viclenie Iubirea care, sfântă, ne leagă pe vecie! Trădare-i viclenia, chiar cea nevinovată; Nicicând n-am cunoscut-o; simţirea-mi sfâşiată şi plină de iubire…

Zaira

Sunt deznădăjduită! Mi-eşti drag, fără-ndoială, şi mi-e neţărmurită Iubirea ce mă face să-ndur peste măsură…

OROSMAN

O, ceruri! Dar vorbeşte-mi! Iar o încurcătură? ZAIRA

Stăpâne-atotputernic! De ce nu-i pot răspunde?

OROSMAN În inima-ţi, Zaira, ce taină se ascunde? K vreun creştin la mijloc, cu uneltiri mişele? Sunt înşelat? Vorbeşte!

ZAIRA

Ah, cum să te înşele? între creştini şi tine iubirea mea mă cheamă; Nu eşti trădat, stăpâne, să nu ai nicio teamă, A mea-i nenorocirea şi cea de plâns sunt eu!

OROSMAN

Tu cea de plâns! Zaira! O, mare Dumnezeu! ZAIRA

Îngăduie, stăpâne, căzându-ţi la picioare, Să-ţi cer, înfricoşată, un semn de îndurare.

OROSMAN

Un semn? Dar cere-mi viaţa; porunca ta e lege. ZAIRA

Unind a noastre zile, vru cerul să ne lege. Tu… Orosman… stăpâne… fii milostiv şi lasă ia în singurătate, în jalea ce m-apasă, Cu o privire rece norocu-mi să-l măsor şi sănii ascund un vaiet ce-ar fi supărător… Aceste taine mâine-ţi vor fi dezvăluite.

OROSMAN

Cu ce nelinişti, Doamne, tu mă dobori, cumplite! ZAIRA

Dacă a ta iubire-ţi vorbeşte ca-nainte, Urechea ţi-o apleacă la ruga mea fierbinte…

OROSMAN

Ei, trebuie, văd bine, ce vrei să vreau şi eu. Mă învoiesc, cu toate că simt că-mi vine greu. Să-ţi aminteşti că ţie doar îţi aduc prinoase Ale vieţii clipe, mai dragi şi mai frumoase.

ZAIRA

Din vorba ta în suflet o rană îmi rămâne.

OROSMAN

Mă părăseşti, Zaira?

ZAIRA Vai, trebuie, stăpâne!

Scena iii

Orosman, Corasmin

OROSMAN

E prea curând să-şi cate aici un ascunziş şi-i prea curând să-nşele, cu vicleşug, pieziş, Blândeţea mea miloasă şi lesne-ncrezătoare. Prietene, cu gândul eu nu mă simt în stare să aflu în tristeţea-i ce tâlc ascuns să fie! Cum? Când a mea iubire îi dă o-mpărăţie, La sânul fericirii ce sufletu-i râvneşte, Alături de bărbatul pe care îl iubeşte.

Privirea-ndrăgostită în lacrimi îi înoată! Mă scoate din sărite purtarea ei ciudată, Dar, judecând mai bine, nu sunt nedrept cu ea? în ochii ei n-am oare şi eu o vină grea? Am cu de ce mă plânge? Mi-ajunge că-s iubit! Vreau, prin

puţină milă, să ispăşesc smerit A geloziei mele nemernică dojană; Văd, inima Zairei e fără de prihană şi nevinovăţia ce-n vorbă-i se arată la vârsta-i fericită domneşte nentinată. Încrederea mea toată pe drept i se cuvine, în ochii ei citit-am iubirea pentru mine şi sufletu-i ce-ncearcă ai dragostei fiori I-a tremurat pe buze de douăzeci de ori. Ce inimă e-n stare, mişcinic, a minţi, Iubirea s-o arate, fără a o simţi?

Scena iv

Orosman, Corasmin, Melâdor

MfiLGDOR

Stăpâne, o scrisoare către Zaira, iată, De-oştenii tăi surprinsă, în mână mi-a fost dată orosman Cine-o ducea? Hai, dă-mi-o!

MEI. Edok

Stăpâne, un creştii Din cei pe care mila-ţi i-a scos din lanţ şi chin El lainic încercase-n serai să se strecoare când prins a fost de gardă şi pus în grele fiare.

Orosman

Ce voi ceti acuma? Vai, groază mi-e! Tu pleacă corasmin

Se poate din scrisoare lumină să se facă, Durerea ta, stăpâne, să-ţi fie ogoită.

Orosman

Ah, să cetim! Cum tremur, căci mintea mea uimită Presimte că-n scrisoare e-nchisă a mea soartă: „Dragă-Zaira – i vremea să ne vedem; o poartă Mai dosnică se află ce dă înspre geamie; Pe-acolo, fără zgomot, când nimeni nu te ştie, şi înşelându-ţi paza, tu să-ţi încerci norocul, Aşa cum ni-e speranţa; Zaira, îmi ştii focul; Te-aştept; m-aşteaptă moartea de nu-mi eşti credincioasă”.

Ei, Corasmin, tu ce spui?

Corasmin

Purtarea-i ruşinoasă M-a îngrozit, stăpâne, mult peste-a mea răbdare.

Orosman Vezi bine cum mă-nşală…

Corasmin

Nemernică trădare! Stăpâne, la ocară ram îi

nesimţitor, Atunci când adineauri un gând bănuitor în rana dureroasă a picurat otravă? Ah, fără îndoială că fapta ei mârşavă Ţi-a lecuit iubirea ce slava ţi-a mânjit.

Orosman

Hai, Corasmin, dă fuga, la ea zboară grăbit, Scrisoarea i-o arată... Să tremure... şi-ndată De-o sută de pumnale să moară-nsângerată...

Dar până s-o ucideţi... ah, Corasmin, mai stai, Mai stai, nu-i încă vremea... Aduceţi în serai Pe-acel creştin, să-l vadă... ah, drogul meu amic, Turbarea mă omoară... Nu... nu mai vreau nimic...

Corasmin

Nu suferi-nca nimeni ocară mai cumplită!

Orosman îngrozitoarea taină iat-o dezvăluită A ticăloasei inimi ce nu-ncera să geamă; Ca o mironosiţă, cu prefăcută teamă, Ceru câtăva vreme, mereu copilăroasă, Chiar din serai să-ngădui ea singură să iasă. Eu mi-am înfrânt voinţa; scăpând privirii mele Pleca înlăcrămată... Pleca doar să mă-nşele! Zaira!

Corasmin

E sfruntată a ei nelegiuire; Nevinovat, stăpâne, te duce la pieire. Tu slava ta să n-o uiţi şi, înfruntând necazul...

Orosman

Aşadar, acesta e Nerestan, viteazul, Creştinu-a cărui faimă răsună în Solym, Plin de virtuţi alese! îmi place! Aferim! Mă minunam de dânsul şi mă-ntrebam de-i bine la un creştin să aibă virtuţi la fel cu mine. Ah, scump o să-mi plătească isprava lui şireată! Zaira, dar Zaira e mult mai vinovată! Pe ea, sclava creştină, puteam s-o rânduiesc să lâncezească slugă, fără s-o înjosesc. Cât am făcut ea ştie – o sclavă! – pentru ea! Ah, eu, năpăstuitul!

*5**

corasmin

Stăpâne, râvna mea E gata; dintr-acele făpturi ce te mshnesc De vrei să vezi vreuna...

OROSMAN

S-o văd şi să-i vorbesc! Hai, sclavule, aleargă şi adu-

mi-o aici!

CORASMIN

În halu-n care te-afli ce ai putea să-i zici? OROSMAN

Prietene, eu nu ştiu, dar poruncesc s-o văd.

CORASMIN

Stăpâne, vei începe, aşa cum întrevăd, Să te jeleşti, s-ameninţi, să verşi lacrimi amare şi, dându-i astfel arme tot ea va fi mai tare, Iar inima robită, călcând pe bănuială Ei îi va da dreptate, găsind o potriveală. Vrei să m-asculţi, stăpâne? Scrisoarea o ascunde; Ca mintea ta să poată în inima-i pătrunde să pui să-i dea scrisoarea o mână neştiută; Numai aşa vedea-vei cât e de prefăcută în tainicele-i cute, sub dres şi sub spoială.

OROSMAN

Într-adevăr, tu crezi că Zaira mă-nşală? Fie, ce-o fi să fie, îmi voi cerca norocul: Cu cinste voi împinge până la capăt jocul, Să văd şi până unde cutezătoarea ştie la rândul ei să-mpingă ascunsa-i viclenie.

CORASMIN

O teamă am, stăpâne, că ai trimis s-o cheme… Cu inima ta bună…

OROSMAN

Nu, n-ai de ce te teme. Vai, inima-mi nu ştie, ca ea, să se prefacă, Dar am acea tărie să ştiu s-o fac să tacă; Şi pentru că Zaira m-a înjosit să fiu Potrivnic în iubire c-un altul şi să-l ştiu, la repede hârtia; pune-o sub ochii ci Scrisoarea ce ne face să suferim tustrei. Ci iat-o! Vezi de-alege o slugă credincioasă S-ajungă la Zaira scrisoarea nemiloasă. Ilai, du-te. De privirea-i mă voi feri, cuminte; Mai bine-i să nu vină! Dar, iat-o, ceruri sfinte!

Scena vi

Orosman, Zaira, Corasmin ZAIRA

Uimită sunt, stăpâne; ce te-a făcut, deodată, Să porunceşti la tine să fiu adusă-ndată?

OROSMAN

Ei bine – acuma, doamnă, vreau să mă lămureşti: Porunca-i însemnată cum nici nu te gândeşti. M-am sfătuit… Iubirea nenorociri ne poartă, Să hotărâm c-o

vorbă, pe şleau, a noastră soartă. Tot ce-am făcut, pesemne, din grija pentru tine, încrederea-arătată, purtările-mi blajine, Mândria mea uitată, coroana la picioare Au smuls recunoştinţa din inima ta, care, în fiece zi-ncolţită de-a înra miloşi ivire, De bunătate-nvinsă, crezu că-i de iubire…

În sufictu-ţi, cu lino, o vremea să citesc şi-n ascunzişu-i tainic, deschis, să m-adâncesc. Tu singură socoate şi limpede răspunde, Cum eşti datoare celui ce gândul nu-şi ascunde: De este-altă iubire cu vraja-i neînvinsă Ce-ntrece a mea râvnă, sau tot atât de-aprinsă, Să-mi faci mărturisire şi, de la-ntiia şoaptă, în inima-mi iertare ţi-o dată, te aşteaptă. Jertfeşte legii mele-ndrăzneţul tău iubit! Gândeşte: te văd încă şi îţi vorbesc sfiit, Pân’ fulgerele mele năprasnic s-or abate; Mai este doar o clipă să pot ierta. Socoate!

ZAIKA

Tu! îndrăzneşti, stăpâne, tu astfel să-mi vorbeşti!

Dar inima pe care tu mi-o batjocoreşti.

Ce-a fost de cer supusă la cazne-atât de crunte.

De n-ar fi fost iubirea, născută-i să te-nfrurile.

Eu na mă tem decât de văpaia blestemată

Ce-n suflet arde încă; doar ea e vinovată

Şi dragostea pe care s-o uit ar fi mai bine.

Că trebuie să-mi apăr fiinţa, în ruşine.

Nu ştiu dacă de ceruri trădatnice, ursită

A fost a ta să fie viaţa-mi urgisită.

Întâmple-se orice dar, pe cinstea mea ce-i scrisă întocmai ca iubirea în inima-mi deschisă;

Ţi-o jur că azi Zaira, pe vrerea ei stăpână.

N-ar suferi în juru-i nici regii să rămână.

Că m-ar scârbi oricare, acumo, după tine.

Vrei tu să ştii mai multe, să mă cunoşti mai bine

Şi inima ce este în a mâhnirii gheară

Vrei, deznădăjduită, în ochii tăi s-apară?

Tu află deci că-n taină, în ciuda ei, bătea

La tot ceea ce astăzi îţi spune gura mea:

Că pentru tine-ofla doar, cu mult nainte, când

Nici nu te aplecaseşi la dorul meu nfiscând.

Că-ţi presimţea iubirea şi că ardea tămlă, îngenuncheată ţie, de tine neştiută.

Că, în sfârşit, pe tine că te iubea vrăjită, Că nu a fost şi nu e de altul stăpânită. Îmi este martor cerul pe care-l supăr, poate: De-s vrednică să sufăr şi fulgerele-i toate, Iar inima de-mi geme sub vină şi ruşine, Uitucule, tu află că-s toate pentru tine!

OROSMAN

De dragoste-mi vorbeşte cu mincinoasa-i gură! Ce culme-a mişeliei! Zaira! Şi mai jură! Când am chiar a trădării dovadă ticăloasă!

ZAIRA

Ce-ai zis? Ce suferinţă pe inimă-ţi apasă?

OROSMAN Nu sufăr. Mă iubeşti?

ZAIRA

Dar glasu-ţi furtunatec Cum poate să-mi vorbească în clocotu-i sălbatic De dorul spus adesea în dulce tânguire? Vai, glasul tău mă-ngheaţă vorbindu-mi de iubire.

OROSMAN

Tu mă iubeşti?

ZAIRA

Iubirea-mi n-o pune la-ndoială. Ce sunt aceste furii ce-n tine dau năvală? Vai, ochii tăi, în suflet, ce Bpaime-mi răscolesc! Te îndoieşti de mine?

OROSMAN

Nu, nu mă îndoiesc. Acuma, pleacă, doamnă.

Scena VII

Orosman, Corasmin

OROSMAN

Vicleana prefăcută, în culmea grozăviei, nu se dădu bătută; Cu liniştită faţă că mă minţea, suavă, Păstrându-şi pân’ la capăt minciuna ei mârşavă. Ai sclavul să slujească turbata mea pornire? Voi şti a mea ocară şi-a ei nelegiuire?

CORASMIN

Da, m-am supus poruncii; dar vraja-i trădătoare să nu-ţi mai răscolească suspine tânjitoare; Te vei uita la dânsa cu ochii nepăsării, Fură să simţi căinţa în urma

răzbunării şi fără ca iubirea să-ncerce s-o abată.

OROSMAN

Azi, Corasmin, mi-e dragă mai mult ca niciodată.

CORASMIN O, ceruri! Tu, stăpâne!

OROSMAN

Mă mângâie speranţa: Acest creştin nemernic, venit acum din Franţa, Nerăbdător s-arată, semeţ şi fluşturatec; El poate crede lesne în dorul lui zănatec, în dragostea-i smintită – şi plin de-nchipuire să fi-ndrăznit, se poate, oftând, o tânguire. Privirile Zairei pesemne l-au orbit, şi. Fărăgreş, oricine la fel s-ar fi scrântit.

Crezând că că-l iubeşte, el singur mă ţ. Se poate între dinşn să nu „e-nvoială. Ea va văzut, Zaira, răvaşul ticălos; Necazul meu nu-mi pare atât de fioros; Tu Corasmin, ascultă: când bezna cea mai deasă îşi va aşterne umbra pe lui în ea păcătoasă, De-ndat ce pe sub ziduri îl vei vedea că vine pe Nerestan, creştinul cel miluit de mine, Ai grijă să-l înhaţe soldaţii-ntr-o clipită, Iar ruşinoasă caznă să-i fie pregătită. Aşa, cu grele lanţuri, să mi-l aduceţi mie. Lăsaţi-o pe Zaira. Ea slobodă „a fic! Vezi inima mea cum e şi vezi cât o iubesc. Mânia mi-e mai mare, eu insumi mă-ngrozesc-Ruşine mi-e de jalea în care-8 adâncit, Dar vai de trădătorii care m-au terfelit.

ACTUL AL CINCILEA

scenai Orosman, Corasmin, un sclav orosman

(cătro «. Jay)

Trimis-am să o cheme: că va veni îndată. Gândeşte-te că soarta-mi iţ, e8 te-ncredinţală. Să-i dai răvaşul scris de creştinul care-o cheamă... La ea te uită bine, să-mi 8 pui ce bagi de seamă şi să-mi aduci răspunsul... paşi... ea e, negreşit.

(Către Corasmin.) Tu, credincios prieten al unuj prinţ mâhnit, Ajută-mă necazul eu să mi-l pOt ascunde.

Scena li

Zaira, Falina, un sclav zaira

Ce glas până aicea, în jalea mea, pătrunde? Vai, cine să mă scape de-această grozăvie? Scraiu-nchis! O, Doamne, 01, frate-meu să fie?

Spre a-mi întări credinţa, chiar Domnul cu-a sa mină Pe căile-i ascunse poate-nspre mine-l mână. În ochii-mi se arată ce sclav necunoscut?

SCLAVUL

Acest răvaş ce-n taină în mină mi-a căzut Ţi-l dau ca o dovadă a credinţei slujitoare.

ZAIRA

Dă-l.

(Citeşte.) FATMA

(aparte, în timp cu Zaira cileţic)

Doamne-atotputernic! Din cer fă să pogoare Privirea-ţi milostivă pe-acest lăcaş profan! Pe-a mea domniţă smulge-o acestui Orosman!

ZAIRA (către Fatma)

Am să-ţi vorbesc.

FATMA (către sclav)

Hai, pleacă. Aşteaptă în palat şi lasă-ne acuma; vei fi din nou chemat.

SCENA III

Zaira, Fatma ZAIRA

Citeşte-astă scrisoare şi ce să fac să-mi spui; Vreau să urinez supusă porunca fratelui.

FATMA

Zi mai curând porunca lui Dumnezeu, cel care Te vrea îngenuncheată la ale sale-altare; Nu N6 restan te cheamă, ci glas dumnezeiesc.

ZAIR a

Ştiu; la chemarea asta eu nu mă-mpotrivesc. Mă leagă jurământul; dar, aş putea, pe mine, Pe frate-meu, pe toate fiinţele creştine, Pe toţi să-i las în prada primejdiei cumplite?

FATMA

Tu nu eşti tulburată că-s vieţi primejduite; În zbuciumatu-ţi suflet vorbeşte-a ta iubire. Eu inima ţi-o ştiu doar; cu ei într-o simţire, De n-ar fi-ndrăgostită, că n-ar sta la-ndoială. Măcar de ţi-ai cunoaşte acum a ta greşeală... Ţi-e teamă să nu superi cumva pe-al tău iubit... Cum? Crinccna-i cruzime n-o vezi, nu te-a-ngrozit, şi nu vezi în

blândeţea-i un suflet de tătar? Acest sălbatic tigru, în milă chiar barbar, Ce până şi-n iubire cu-ameninţări se poartă… Şi inima-ţi, de dânsul, nu vpea să be despartă? Tot pentru el suspină?

ZAlftă

Dar el ce vină are? Eu i-am adus ocară în ziua aceea-n care Deşi râvneam la nunta ce fuse pregătită, Când tronul era gata, moscheca-mpodobită şi mă slăvea iubitul, cerui întârziere… Eu, care-n loc să tremur sub falnica-i putere, Năprasnica simţire i-am lufruntat-o, ou Ce i-am supus iubirea, făoiruu-l robul meu, Jertfindu-mi numai mie pornirca-i drăgăstoasă…

L'at.ma

La dragostea ce-n suflet o rană vie-ţi lasă Mai poţi gândi tu oare, chiar în această clipă?

Zaira

Ah, Fatma, deznădejdea-mi din toate se-nfiripă.
Ştiu, din serai nu-i nimeni în stare să mă scoată;
Să merg aş vrea prin ţara creştină, depărtată.
Plecând de pe meleagul acesta urgisit.
În care ai meu suflet atât a pătimit.
Dar simt că-n clipa asta dorinţa mi-e-nfrinată
Şi îmi urez în taină să nu plec niciodată!
Ce stare şi ce zbucium! Nu, sufletu-mi nu ştie
Ce trebuie să facă, ce doruri îl îmbie j
În suflet simt, o, Doamne, a groazei cotropire;
Întoarce-o de la mine, cumplita presimţire.
Vezi, de creştini ai grijă, primejdiile ia-le.
Pe frate-meu veghează-l din cerurile tale!
Da, vreau să-l văd acuma, vreau lui a mă supune.
Dar din Solym îndată ce va pleca, voi spune
Iubitului, căci fi-voi atunci mai îndrăzneaţă.
Ce nepătrunsă taină ascunde a mea viaţă.
Credinţa mea voi spune-o, de care m-am legat.
Şi-n inimă cetindu-mi, va fi înduioşat;
Dar, de-aş pieri aicea, în chinuri, neştiută.
Nu-mi voi trăda eu neamul din care sunt născută.
Hai, du-te. Al meu frate aici vreau să apară.

Să intre sclavul.

Scena iv zaira

(siiiyură)

Doamne, la care se-nchinară Străbunii şi părinţii şi bietul nostru tată! Luându-mă de mină, tu calea mi-o arată!

SCENA V Zaira, sclavul ZAIRA

Pe-acol creştin ce-aşteaptă, tu du-te de-l vesteşte cu nu-i trădez credinţa pe care o slujeşte, Că Fatma îl va duce aici, făr-amânare. (Aparte.)

Acum te linişteşte, Zaira, şi fii tare.

SCENA VI Orosman, Corasmin, sclavul OROSMAN

Ce-ncet se scurge vremea pentru mânia mea!

(Către sclav.) Ei, repede, răspunde! Vorbeşte! Ce-a spus ea? SCLAVUL

Văzui, stăpâne, spaima că-i gata s-o-ncovoaie; A-ngălbenit şi lacrimi din ochi curgeau şiroaie; Mi-a spus să ies afară şi iarăşi m-a chemul şi tremurându-i glasul, cu suflet tulburat, Făgădui s-aştepte, aici, lângă grădină, Pe cel ce-n astă noapte va trebui să vină.

OIIOSMAX (sclavului)

Tu pleacă. Îmi ajunge...

(Lui Corasmin.)

Să piei din ochii mei... Mă lasă... Muritorii toţi mi se par mişei... Ţi-am spus, mă lasă singur, în furii asmuţit Urăsc toată-omenirea, de mine sunt scârbit.

Scena VII

OROSMAN (singur)

Unde mă aflu, Doamne? Şi dorurile mele, Cu Nerestan, trădatnic, Zaira să le-nşele? Mişcinică pereche, cumplită-mpreunare! Hai, bmulgeţi ziua asta mânjită cu trădare! N-ai să te bucuri însă, Zairă ticăloasă! Ei, Corasmin, te-ntoarce!

SCENA VIII Orosman, Corasmin

OROSMAN

Şi tu mă părăseşti? Vino! Pe vinovatul potrivnic 11 zăreşti?

CORASMIN

Nu văd încă nimica.

OROSMAN

Cumplită noapte, vii să-ţi împrumuţi tu vălul l-astfel de mârşăvii Zaira!… Trădătoare!… Cât bine i-am făcuj, Cu fruntea neclintită aş fi privit tăcut Cum praful se alege din tron şi măreţie; De-aş fi ajuns în lanţuri de crâncenă robie Mi-aş fi păstrat dârzia şi liniştea întreagă, Dar să mu-nşele dânsa, cea care mi-a fost dragă!

CORASMIN

Ce vrei să faci, stăpâne, când jalea te doboară? Ce urmăreşti?

OROSMAN

Un strigăt n-ai auzit de-afară? CORASMIN

Stăpâne…

OROSMAN

Aud un foşnet care mă-nfioară… E cineva pe-aproape…

CORASMIN

Nu vine nimeni încă. E cufundat seraiul în linişte adâncă şi toate dorm în xtihnă iar, umbra nopţii creşte…

OROSMAN

Nu doarme fărdelegea, mereu mă urmăreşte. N-aş fi crezut-o-n stare de-atâta îndrăzneală! Tu inima mea n-o ştii şi-a dragostei sfială… Ah, o slăveam! Aprinsă era a mea iubire! Să-mi hotărască soarta, putea cu o privire! Să sufăr, să mă bucur nu pot decât prin ea! Ah, Corasmin, te-ndură de suferinţa mea!

CORASMIN

Tu, Orosman, plângi oare? O, ceruri! Ce ocară! OROSMAN

Din ochii mei curg lacrimi azi pentru ntâia oară. Vezi soarta mea cum este şi vezi a mea ruşine; Dar, dup-aceste lacrimi e moartea care vine. Tu pe Zaira plânge-o şi plânge-mă pe mine, Căci e aproape ceasul şi lacrimile-aceste De sângele ce-o curge vor să ne dea de veste.

Ah, tremur pentru tine…

OROSMAN

Adânc să te-nfioare Durerea mea, iubirea şi crunta răzbunare. Apropie-te… Vino… Urechea nu mă-nşală…

Corasmin Paşi umblu pe sub ziduri...

OROSMAN

Hai, prinde-l cu iuţeală Pe Nerestan şi-n fiare să fiendată pus; Aşa-ncăreat de lanţuri să-l văd aici adus.

Scena ix

Orosman; Zaira şi Fatma călcind în întunericul din fundul scenci

ZAIRA Ei, Fdtma, te grăbeşte!

OROSMAN

Ce-aud? Mă trec fiori! E-un glas ce mă vrăjise, duios, de-atâtea ori, E gura trădătoare ce mi-a-nşelat iubirea, Unealta ticăloasă slujind nelegiuirea? Să mă răzbun! Vicleana! Cum, e chiar ea? O, cer! Zaira... Doamne – mi scapă din mină acest fier...

ZAIRA (or. Trp Faima) Vino pe-aici... Curajul m-ajută să-l păstrez...

FATMA

El va veni.

OROSMAN Ce vorbe! îmi vine să turbez...

ZAIRA

Fiori mă trec, de groază. Mi-e sufictu-amărit... Eşti Nerestan pe care l-am aşteptat atât?

OROSMAN (repezindu-se la Zaira) Sunt eu, trădatul! Cazi la picioare, păcătoasă!

ZAIRA (prâlwşindu-se)

Mor, Doamne!

OROSMAN

Răzbunat-am ocara ticăloasă! Să nu mai stăm pe-aicca... Nu pot... Ce-am săvârşit? Nimic decât dreptate! Păcatu-i pedepsit! Ah, iată-i şi iubitul! Chiar soarta mi-l trimite să-mi satur răzbunarea cu bucurii scrâşnite!

SCENA X

Orosman, Zaira, NGreslan, Corasmin, Fatma, sclavi

OROSMAN

Nefericit mişelnic venit pe-acest meleag, Care, pe totdeauna, mi-ai smuls ce-aveam mai drag, Ci vino mai aproape, vrăjmaş demn de dispreţ, Cu sufictu-ţi trădatnic, viteazule-ndrăzneţ!

Tu ai venit aicea ca să mă necinsteşti; Răsplata te aşteaptă; poţi să te pregăteşti. Trădarea ta mârşavă şi chinurile mele Le vei plăti în chinuri şi tot atât de grele. Pedeapsa-i pregătită?

CORASMIN

Stăpâne, pregătită.

OROSMAN

În inima ta cazna a şi-nccput, cumplită; Privirea ta mai cată pe cea care-o iubeşte, Ibovnica vicleană care mă terfeleşte. Priveşte-o, te aşteaptă.

NfiRESTAN

Ah, ce văd? Sora mea! Zaira!... Nu mai este! Ah, monstru blestemat!

OROSMAN

E sora lui? O, Doamne! Să fic-adevărat?

NfiRESTAN

Ai auzit prea bine, nelegiuit barbar! Din trupul meu, ei, haide, vino de varsă iar Nefericitul sânge dintr-o regească spiţă, ia să sfârşeşti odată şi-această rămăşiţă! Fu Lusignan, bătrânul, năpăstuitu-i tată; El îşi sfârşi la pieptu-mi viaţa întristată, şi-acum veneam Zairei din partea lui să-i spun Voinţa-i de pe urmă şi-un ultim rămas bun. Şi-n inima-i firavă şi-atât de simţitoare să reaprind credinţa creşti inu-nvingătoare. L-a mâniat pe Domnul şi legile creştine şi el a pedepsit-o că te-a iubit pe tine!

OROSMAN

E-adevărat? Zaira! Pe mine mă iubea? E Bora lui? O, Fatma, eram iubit de ea?

FATMA

Crud ucigaş! Acesta e singuru-i păcat. Ai Băşiat ca tigrul de sânge însetat Pe cea care-mpotriva voinţei te slăvise şi mângâia nădejdea că Dumnezeu primise Tributul ei de lacrimi din inimă pornite, şi-nduioşat de-atâtea dorinţe nemplinite, Cuprins de milă, poate, ar vrea să vă unească. Vai, inima-i curată prea mult vru să râvnească! O înşela nădejdea în dulcea ei Băală şi-nspăimântatu-i suflet stătea la îndoială Pe cine să aleagă: pe Domnul sau pe tine.

OROSMAN

Mi-ai spus de-ajuns. O, ceruri! Ea mă iubea pe mine!
NfiRESTAN

Ce mai aştepţi să-ţi saturi turbarea, nemilos? Doar eu mai sunt în viaţă c-un sânge glorios Pe care-al tău părinte şi tu ni l-aţi vărsat. Să fiu iar împreună cu-al meu neam întristat, Cu-acel viteaz şi fata ce i-ai răpus-o, crunt. M-aşteaptă chinuri grele? Sunt gata să le-nfrunt. Tu m-ai făcut să-l sufăr pe cel mai crunt din toate, Dar setea-ţi arzătoare de sânge au mai poate lăsa ca să-ţi vorbească doar cinstea, ca-nainte? Smulgând din mine viaţa, adu-ţi măcar aminte că ai jurat creştinii să-i scoţi din lanţul lor. Incrincenatu-ţi buflet, cum e nendurător, E-n stare de această mărinimoasă faptă? Sunt gata s-o răscumpăr cu moartea ce m-aşteaptă!

OROSMAN (îndreptându-se spre cadavrul Zairei)

Zaira!

CORASMIN

Vai, stăpâne, te poartă paşii – unde? Să mergem. Jale-adâncă în sufletu-ţi pătrunde. Iar N6 restan, să-ngădui...

NfiRESTAN

Barbarule hain, Ce porunceşti? Hai, spune!

OROSMAN (după o tăcere lungii)

Ascultă, Corasmin: Vreau lanţurile sale acum să i se scoată şi câţi îi sunt tovarăşi cu el să plece-o dată; Iar pe năpăstuiţii creştini cu dărnicie să-i încărcaţi de daruri, din marca-mi bogăţie, şi până-n portul laffa să-i duceţi.

CORASMIN

Dar, stăpâne...

OROSMAN

Supune-te şi gura-ţi o vorbă să nu-ngine! Grăbeşte-te şi-ntocmai să faci precum doresc: Sultan, Îţi dau poruncă, prieten, te iubesc. Nu pierde vremea, du-te; vezi, mă slujeşte bine. (Către Nurestan.)

Nenorocos războinic, dar mai puţin ca mine, Aceste-nsingerate meleaguri tu le lasă, Să duci în a ta ţară făptura ei rămasă

Fără lumina vieţii prin crunta mea turbare. Aflând, creştini şi rege, de jalnica-ntâmplare, Vor pomeni-o veşnic

cu lacrimi şi suspine; Dar dacă adevărul îl vor afla prin tine Tot osândindu-mi fapta, voi fi poate jelit... Arată-le pumnalul pe care – un braţ smintit L-a împlântat în pieptul ei sfânt, cu-nverşunare. Le spune c-am dat moartea cea mai îngrozitoare Femeii dintre toate cea mai neprihănită gea fost de cerul însuşi vreodată făurită; Le spune c-aşternusem întreaga-mpărăţie la ale ei picioare şi spune-le, să ştie, Că-n sângele ei mâna sălbatic mi-am scăldat-o, Că o slăveam, le spune, şi că am răzbunat-o!

(Se omoară.)

(Către ai săi.) Pe-acest viteaz cinstiţi-l şi arătaţi-i calea. Nfiulis TAN

Mă luminează, Doamne; mi-e prea adâncăjalea. E-n stare-nverşunarea-ţi acum să mă silească chiar eu să fiu acela care să te jelească?